

SIA "AC Konsultācijas"

LATVIJAS SOS BĒRNU CIEMATU ASOCIĀCIJAS JELGAVAS SOS JAUNIEŠU MĀJA, IECAVAS SOS MĀJA UN ĪSLĪCES SOS BĒRNU CIEMATS

Pasūtītājs:

Zemgales plānošanas reģions, Katoļu iela 2b, Jelgava, LV-3001

Izpildītājs:

SIA "AC Konsultācijas", Balasta dambis 70a-1, Rīga, LV-1048

Kontaktpersonas:

Projekta vadītāja Kristīne Vībāne, kristine.vibane@ack.lv, tel. 67873810

Projekta koordinatore Lelde Šarķe, lelde.sarke@ack.lv, tel. 67873810

Satura rādītājs

Saīsinājumu un galveno jēdzienu skaidrojums	3
Ievads	4
1. SOS Bērnu ciematu asociācijas iestāžu raksturojums.....	6
1.1. Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija.....	6
1.2. Īslīces SOS bērnu ciemats	8
1.3. Iecavas SOS māja	13
1.4. Jelgavas SOS jauniešu māja	19
2. SOS aprūpes modeļa, personāla un bērnu raksturojums.....	26
2.1. SOS iestāžu bērnu aprūpes modelis	26
2.2. SOS iestāžu personāls	27
2.3. SOS iestādēs esošie bērni un to skaita izmaiņas	30
3. ZPR SOS iestāžu budžets	33
3.1. Īslīces SOS bērnu ciemata un Iecavas SOS mājas budžets.....	33
3.2. Jelgavas SOS jauniešu māja	34
4. SOS iestāžu attīstības ieceres	37
Pielikums	40

Saīsinājumu un galveno jēdzienu skaidrojums

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

GRT – garīga rakstura traucējumi

DI – deinstitucionalizācija

NVO – nevalstiskā organizācija

ES – Eiropas Savienība

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

ETS – ES strukturālo un investīciju fondu mērķis „Eiropas teritoriālā sadarbība” 2014.-2020. gadam

SAM – specifiskā atbalsta mērķis

SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību

FT – funkcionāli traucējumi

ZPR – Zemgales plānošanas reģions

Deinstitucionalizācija (DI) – pakalpojumu sistēmas izveide, kas sniedz personai, kurai ir ierobežotas spējas sevi aprūpēt, nepieciešamo atbalstu, lai tā spētu dzīvot mājās vai ģimeniskā vidē.¹

Ģimeniskai videi pietuvināts pakalpojums - pamatojoties uz Kopīgajām Eiropas vadlīnijām pārejai no institūcijas uz sabiedrībā balstītiem pakalpojumiem, ģimeniskai videi pietuvināts pakalpojums ir pakalpojuma forma, kas paredz bērna aprūpes organizēšanu mazās grupās veidā, kas veicina ģimenisku sajūtu, ar vienu vai vairākiem aprūpes speciālistiem, kas pilda vecāku funkcijas (taču šī aprūpe netiek organizēta aprūpes sniedzēju dzīvesvietās, bet speciāli izveidotās grupās).²

Sabiedrībā balstīti pakalpojumi – pakalpojumi, kas personai sniedz atbalstu funkcionālo traucējumu radīto ierobežojumu pārvarēšanai, dodot iespēju dzīvot mājās, un bērnu gadījumā – augt ģimeniskā vai tai pietuvinātā vidē, ietverot preventīvos pasākumus, lai novērstu institūciju pakalpojumu nepieciešamību. Sabiedrībā balstīti pakalpojumi ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem ietver sevī arī aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimenē, uzturēšanos ģimeniskai videi pietuvinātā pakalpojumā vai “jauniešu mājā”³

¹ Labklājības ministrija. Rīcības plāns deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015.-2020. gadam, 3.lpp.
http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf

² Common European Guidelines on the Transition from institutional to Community-based Care, 28.lpp

³ Labklājības ministrija. Rīcības plāns deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015.-2020. gadam, 3.lpp.
http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf

Ievads

Sociālie pakalpojumi ir iekļaujošu izaugsmi veicinošs faktors, jo tajos ieguldītie līdzekļi sekmē cilvēkkapitāla attīstību, tādējādi sniedzot vidēju un ilgtermiņa atdevi kā ekonomiskā aspektā, tā individuālā un sabiedrības līmenī kopumā. Pamatnostādnes sociālo pakalpojumu attīstībai 2014.- 2020. gadam (turpmāk tekstā – Pamatnostādnes) aktualizē nepieciešamību mainīt līdzšinējo pieeju un izpratni par sociālajiem pakalpojumiem, lai tie būtu kā atbalsta instruments indivīdu aktivizēšanai, iekļaušanai sabiedrībā, izglītības sistēmā un darba tirgū. Lai uzlabotu ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu aprūpi, Pamatnostādnēs ir definēts rīcības virziens – veicināt bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu aprūpi ģimeniskā vidē vai tai pietuvinātā pakalpojumā un sekmēt bērnu atgriešanos ģimenē. Tieši bērna atgriešana bioloģiskajā ģimenē vai alternatīvi – augšana audžuģimenē, adopcijā vai pie aizbildņa - ir prioritāra attiecībā uz bērna vajadzībām.

Gadījumos, kad bērna atgriešana bioloģiskajā ģimenē vai alternatīvi – augšana audžuģimenē, adopcijā vai pie aizbildņa – nav iespējama, bērns tiek ievietots bērnu ilgstošas sociālās aprūpes iestādē. Taču esošais aprūpes modelis vairumā ilgstošas sociālās aprūpes iestāžu gadījumā nereti ir attāls no tā, kāda bērnu aprūpe būtu ģimeniskai videi pietuvinātā modelī – vienkāršiem vārdiem raksturojot, kā tas būtu situācijā ģimenē. Kā norādīts Kopīgajās Eiropas vadlīnijās pārejai no institucionālās aprūpes uz sabiedrībā balstītiem pakalpojumiem (“Common European Guidelines on the Transition from institutional to Community-based Care”), bērnu aprūpes institūcijas bieži atgādina lielas, apjomīgas iestādes, kas nav balstītas bērna vajadzībās un kas nav tuvas ģimeniskiem apstākļiem – tām ir institūcijai raksturīgas pazīmes (depersonalizācija, dienas režīma stingrība, bloku veida aprūpe, socializēšanās ierobežojumi, atkarība no iestādes). Vairums esošo bērnu aprūpes centru nereti ir veidojušies kā iestādes ar plašiem gaitenīiem, daudz dzīvojamām istabām, koncentrējot lielu bērnu skaitu vienuviet. Nereti šajās iestādēs, ņemot vērā lielās telpu platības, ir reģistrēti vairāki pakalpojuma veidi (krīzes centrs, pansionāts, pirmsskolas izglītības iestāde u.c.), bērnu mājām veidojoties pakalpojumu centrā. Tāpēc, domājot par bērnu aprūpes iestāžu attīstību reģionā, bērnu aprūpe būtu jāveido dzīvojamās ēkās (attiecīgi dzīvokļos daudzdzīvokļu ēkā vai privātmājās) nevis pakalpojumu centrā. Grupas jāveido mazas – līdz astoņiem bērniem un jauniešu māju gadījumā – līdz 12 bērniem. Tāpat rekomendējams nekoncentrēt lielu skaitu bērnu grupu vienuviet un pakalpojumu veidot apdzīvotās vietās, kur pieejami veselības, izglītības un sadzīves pakalpojumi.

Lai palīdzētu bērniem apgūt patstāvīgai dzīvei nepieciešamās iemaņas, kā arī veicinātu individuālāku un ģimeniskāka vidē balstītu pakalpojuma sniegšanas pieeju, kas ir iespējami tuva tam vēlamajam ģimenes modelim, kādā jādzīvo bērniem ģimenēs, mazinot institūcijas sajūtu raisošus vides apstākļus, ir konstatēta nepieciešamība mainīt pastāvošo pakalpojuma formu, ievērojot iepriekš minētos principus. Tāpēc SIA “AC Konsultācijas”, balstoties uz ar Zemgales plānošanas reģionu 2016. gada 2.decembrī noslēgto Līgumu Nr. 3-41.4/65, veic Zemgales plānošanas reģiona bērnu aprūpes iestāžu izvērtējumu un reorganizācijas plānu izstrādi (iepirkuma ID NR. ZPR2016/8). Pakalpojuma ietvaros tiek apzinātas visas ZPR esošās bērnu aprūpes iestādes un tiek identificēts, vai un kā nepieciešams reorganizēt pastāvošo bērnu aprūpi.

Ņemot vērā, ka SOS mājās bērni dzīvo dzīvojamās mājās – ne vairāk kā seši bērni vienā mājā un SOS mājas atrodas vietās, kuru apkārtnē ir pieejami bērniem nepieciešamie pakalpojumi – SOS gadījumā bērnu aprūpes modeļa reorganizācija netiek veikta, jo tā atbilst vēlamajam modelim. Vienīgais

ģimeniskai videi pietuvināta pakalpojuma vadmotīvs, kuram SOS ciemats pilnībā neatbilst, ir nekoncentrēt liela skaita bērnu aprūpi vienuviet. Kā novērojams Īslīces SOS ciemata gadījumā, vienuviet ir koncentrēts liels skaits bērnu, tāpēc, attīstot pakalpojumu nākotnē, būtu rekomendējams aprūpi izkliedēt dažādās vietās, līdzīgi kā tas ir Iecavas SOS un Jelgavas SOS gadījumos.

SOS iestāžu gadījumā šis ziņojums ir izstrādāts kā informatīvs materiāls - esošās situācijas pārskats – atbilstoši starp SIA “AC Konsultācijas” uz Zemgales plānošanas reģionu noslēgtā Līguma prasībām. Turpmākajās nodaļās sniegts katras iestādes raksturojums, sniedzot informāciju par SOS bērnu ciematu asociācijas vēsturi un darbības pamatprincipiem, katras ZPR SOS iestādes darbības specifiku un novietojumu, sasniedzamību un pakalpojumu – sociālo un citu – pieejamību apkārtnē. Raksturots arī SOS bērnu aprūpes modelis, kā arī ZPR SOS iestādēs strādājošie darbinieki un esošie bērni, un sniegts ieskats iestāžu budžetā. Ziņojumu noslēdz ZPR SOS iestāžu attīstības ieceru apkopojums un rekomendācijas politikas plānošanai.

Darba izpildē izmantotas vairākas datu ieguves metodes – dokumentu un statistikas datu analīze, diskusija-plānošanas seminārs ar pašvaldības un iestāžu pārstāvjiem, kā arī bērnu ilgstošās aprūpes iestāžu darbinieku aptauja. Darba 1.redakcijas izstrāde tika veikta no 2016. gada 2.decembra līdz 3.februārim.

1. SOS Bērnu ciematu asociācijas iestāžu raksturojums

Šajā nodaļā raksturota SOS bērnu ciematu asociācija – organizācijas vēsture un tās pašreizējās darbības specifika. Nodaļā sniegts katras ZPR SOS iestādes raksturojums, sniedzot informāciju par iestādi raksturojošiem pamatfaktiem un izvietojumu, sasniedzamību, kā arī pakalpojumu pieejamību iestāžu apkārtnē.

1.1 Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija

Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācija ir nevalstiskā organizācija, kuras jumta organizācija ir starptautiskā organizācija *SOS-Kinderdorf International* jeb Starptautiskā SOS bērnu ciematu asociācija. Starptautiskā SOS bērnu ciematu asociācija ir jumta organizācija 117 nacionālajām SOS bērnu ciematu organizācijām visā pasaulē. Nacionālajām SOS bērnu ciematu asociācijām kā starptautiskās organizācijas biedriem ir kopīgi statūti, bērnu aprūpes kvalitātes standarti un vienota darba organizācijas pieeja.⁴

SOS bērnu ciematu veidošana sākusies vēl pirms starptautiskās organizācijas dibināšanas – pēc II Pasaules kara (1949. gadā) Austrijā nodibināts pirmais SOS bērnu ciemats, jo medicīnas students Hermanis Gmeiners (*Hermann Gmeiner*) bijis pārliecināts, ka bērniem, kas palikuši bez vecāku gādības, daudz labāk ir uzaugt ģimeniskā vidē nevis lielās bērnu aprūpes iestādēs. Viņš izveidoja ciematu, ko var dēvēt par ģimeniskai videi pietuvinātu vidi, jo aprūpes modeļa pamatā bija četri pamatprincipi – mamma, brāļi un māsas, ģimene, ciemats.⁵ Šie principi joprojām ir visu SOS bērnu asociāciju darbības pamatā:

- 1) mamma - SOS mamma, kā tiek dēvētas bērnu aprūpes speciālistes SOS bērnu ciematos, veido attiecības ar katru viņai uzticēto bērnu, būdama bērna galvenā piesaistes persona un nodrošinot bērnam drošību, mīlestību un stabilitāti. SOS mammas dzīvo kopā ar bērniem, vada saimniecību un bērnu attīstību. Bērniem tiek nodrošināta individuāla pieeja, ņemot vērā viņu ģimenes vēsturi, kultūru un reliģisko piederību;
- 2) brāļi un māsas – SOS aprūpes modelī bioloģiskie brāļi un māsas netiek šķirti un arī kopā dzīvojošie bērni dzīvo kā brāļi un māsas un veido emocionālās saites ar SOS ģimeni;
- 3) mājas – katra SOS ģimene pati veido savā mājoklī mājas, ar savu dienas kārtību. Principa mērķis ir bērniem radīt drošības un piederības sajūtu. Bērniem ir savi pienākumi un ģimene kopā piedzīvo ikdienas rūpes un priekus;

⁴ SOS Children's Villages international (2013). Organisation. <http://www.sos-childrensvillages.org/who-we-are/about-sos/organisation> (skatīts 15.12.2016.)

⁵ Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija. Par mums. Vēsture. <https://www.sosbernuciemati.lv/lv/par-mums/vesture/> (skatīts 1.12.2016.)

- 4) ciemats – SOS ģimenes dzīvo kopā ciematos, kopīgi veidojot atbalsta tīklu, tomēr vienlaikus esot apkārtējā sabiedrībā integrēta kopiena. Katram bērnam tiek nodrošināta iespēja būt aktīvam sabiedrības loceklim.⁶

Kopā pasaulē organizācija 2015. gadā nodarbināja apmēram 9 700 SOS vecākus, tantes un ģimenes palīgus (t.sk. cilvēkus, kas tiek apmācīti, lai kļūtu par SOS vecākiem), 15 700 pedagogus, psihologus, medicīnas un ārkārtas gadījumu darbiniekus, 11 000 saimnieciski tehnisko un administrācijas darbinieku, kā arī apmēram 600 starptautiskajā koordinēšanā iesaistītu darbinieku.⁷ Tātad kopā organizācija nodarbina apmēram 37 000 cilvēku, no kuriem aprūpē iesaistītie (SOS vecāki, kā arī psihologi, pedagogi u.c.) veido 69% no kopējā iesaistītā personālā, bet SOS vecāki atsevišķi veido 25% no darbinieku kopskaita.

Darbību Latvijā organizācija sākusi 1995. gadā, kad starptautiskā organizācija sākusi meklēt sadarbības partnerus darbam Latvijā. Oficiāli Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija izveidota 1997. gadā, kad izveidots arī pirmais pirmais SOS bērnu ciemats Latvijā – Īslīces SOS bērnu ciemats, kurā izmitinātas desmit ģimenes ar 22 bērniem. Savukārt pirmā jauniešu māja Latvijā izveidota 2006. gadā, bet gadu pēc tam atvērta pirmais SOS ģimeņu atbalsta centrs.

Kopš savas darbības aizsākumiem Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija ir paplašinājusies – darbojas divi bērnu ciemati, jauniešu māja un atsevišķa SOS māja⁸, kā arī trīs ģimeņu atbalsta centri, kuros speciālisti nodrošina atbalstu sociālā riska ģimenēm, tādējādi veicot preventīvo darbu, lai mazinātu risku bērniem tikt izņemtiem no ģimenēm. Pēc sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistra datiem, šobrīd organizācijai ir šādas reģistrētas iestādes:

- Latvijas SOS bērnu ciematu asociācijas Īslīces SOS bērnu ciemats;
- Latvijas SOS bērnu ciematu asociācijas Valmieras SOS bērnu ciemats;
- Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācijas Valmieras SOS ģimeņu atbalsta centrs;
- Latvijas SOS bērnu ciematu asociācijas "Rīgas SOS ģimeņu atbalsta centrs";
- Latvijas SOS bērnu ciematu asociācijas Jelgavas SOS jauniešu māja;
- Latvijas SOS bērnu ciematu asociācijas Iecavas SOS jauniešu māja⁹;
- Latvijas SOS bērnu ciematu asociācijas "Bauskas SOS ģimeņu atbalsta centrs"¹⁰.

Visu iestāžu dibinātājs ir starptautiskā SOS bērnu ciematu asociācija (*SOS Kinderdorf International*), bet pārraudzītājs – Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija.

⁶ SOS Children's Villages international (2013). Who we are. <http://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/380ae613-8608-496c-89cf-a58e7fdb01e8/101206-WhoWeAre-en-WEB.pdf> (skatīts 1.12.2016.)

⁷ SOS Children's Villages international (2016). International Annual Report 2015. http://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/866c662b-f542-4326-a98b-4c45feff1901/AR-2015-LowRes_FINAL.pdf (skatīts 25.01.2017.)

⁸ Agrāk jauniešu māja darbojusies arī Iecavā, taču šobrīd notiek pakalpojuma pārreģistrācija un mājā ir izmitinātas ģimenes.

⁹ Agrāk jauniešu māja darbojusies arī Iecavā, taču šobrīd notiek pakalpojuma pārreģistrācija un mājā ir izmitinātas ģimenes.

¹⁰ Labklājības Ministrija (2016). Sociālā apdrošināšana. Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs. <https://www.lm.gov.lv/text/1047> (skatīts 28.12.2016)

1.2 Īslīces SOS bērnu ciemats

Šajā nodaļā sniegts Īslīces SOS bērnu ciemata raksturojums, raksturojot tā sniegtos pakalpojumus un novietojumu, sasniedzamību, kā arī sociālo un citu pakalpojumu pieejamību tā apkārtnē.

1.2.1. Īslīces SOS bērnu ciemata raksturojums un atrašanās vieta

Kā minēts iepriekšējā nodaļā, Īslīces SOS bērnu ciemats (turpmāk tekstā – Ciemats) ir pirmais Latvijā dibinātais SOS bērnu ciemats. To 1997. gadā dibinājusi Starptautiskā SOS bērnu ciematu asociācija (*SOS Kinderdorf International*) un to pārrauga Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija. Šobrīd Ciematā organizācija sniedz ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem¹¹. Ciematā sākotnēji izveidotas desmit ģimenes mājas, bet šobrīd izvietotas jau 12 ģimenēm piemērotas mājas.

Īslīces SOS bērnu ciemata ēkas, kas ietver 12 dzīvojamās mājas, bērnu dārzu, personāla māju, sešas mehāniķu ēkas, direktora māju, saunu, auklīšu māju, servisa ēku, administrācijas ēku un katlu māju, atrodas Latvijas SOS bērnu ciematu asociācijas īpašumā¹². Ciemats atrodas Rudzu ielā 1, Bērzkalnos, kas ir apdzīvota vieta Īslīces pagastā, Bauskas novadā. Ciematam ir viena adrese, tomēr katrai mājai ir savs nosaukums. Ciemats izveidots aptuveni 3,5 km brauciena attālumā un 1,7 km gājiena attālumā (izmantojot gājēju tiltu) no Bauskas pilsētas centra.

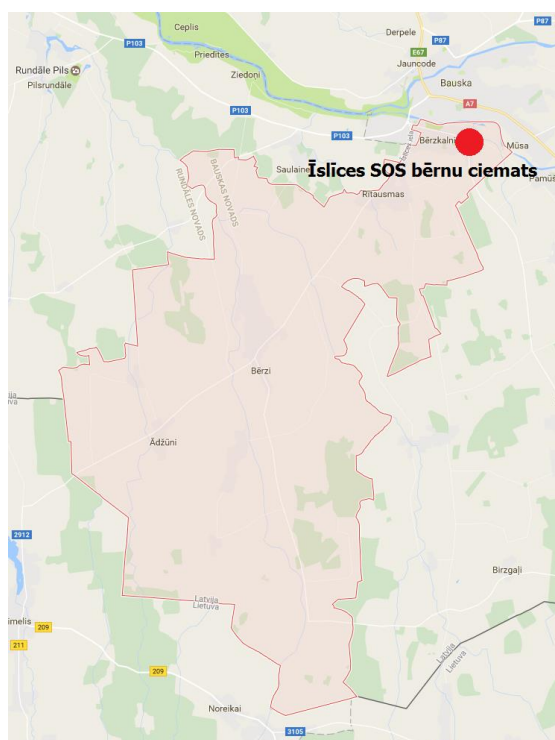
Attēls 1. Īslīces novietojums Zemgalē un Latvijā. Avots: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija¹³

Īslīces pagasts robežojas ar Bauskas pilsētu, Ceraukstes un Gailīšu pagastiem, Rundāles pagastu (Rundāles novads) un Šauļu apriņķi (Lietuva).

¹¹ Labklājības Ministrija (2016). Sociālā apdrošināšana. Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs. <https://www.lm.gov.lv/text/1047> (skatīts 28.12.2016)

¹² Zemesgrāmatu apliecība (24.01.2007.). Bauskas zemesgrāmatu nodaļa. Īslīces pagasta zemesgrāmatas nodaļējums Nr. 1000 0032 4457, kadastra numurs 4068 503 0029 "Imantas 1"

¹³ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Plānošanas reģioni <http://www.varam.gov.lv/images/text/PlanRegioni.jpg> (skatīts 22.12.2016)

Attēls 2. Īslīces SOS bērnu ciemata novietojums Īslīces pagastā. Avots: Google Maps¹⁴

Pēc PMLP datiem deklarēto iedzīvotāju skaits Bauskas novadā uz 01.07.2016 ir 24 856 (Bauskas pilsētā – 9 092). Īslīces pagastā deklarēto iedzīvotāju skaits ir 3 692.¹⁵ Bauskas novada platība ir 1 319 km², bet Īslīces pagasta platība ir 104,2 km².

Īslīces SOS bērnu ciemata novietojums	
Faktiskā adrese	Rudzu iela 1, Īslīces pagasts, Bauskas novads, LV-3901
Juridiskā adrese	Cēsu iela 31 k-3, Rīga, LV 1012
Iedzīvotāju skaits Īslīces pagastā	3 692 ¹⁶
Deklarēto iedzīvotāju skaits Bauskā	9 092 ¹⁷
Deklarēto iedzīvotāju skaits Bauskas novadā	24 856 ¹⁸
Attālums līdz Bauskas novada centram	3,5 km (1,7 km pār gājēju tiltu)
Attālums līdz tuvākajai republikas nozīmes pilsētai	Jelgava - 47,6 km

Tabula 1. Īslīces SOS bērnu ciemata novietojums.

¹⁴ Google Maps (2016). <https://www.google.lv/maps/> (skatīts 26.12.2016)

¹⁵ PMLP (01.07.2016). Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās.

http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/iedzivotaju%20re%C4%A3istrs/0107iedzregi/ISPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaits_pagasti.pdf (skatīts 03.01.2017)

¹⁶ turpat

¹⁷ turpat

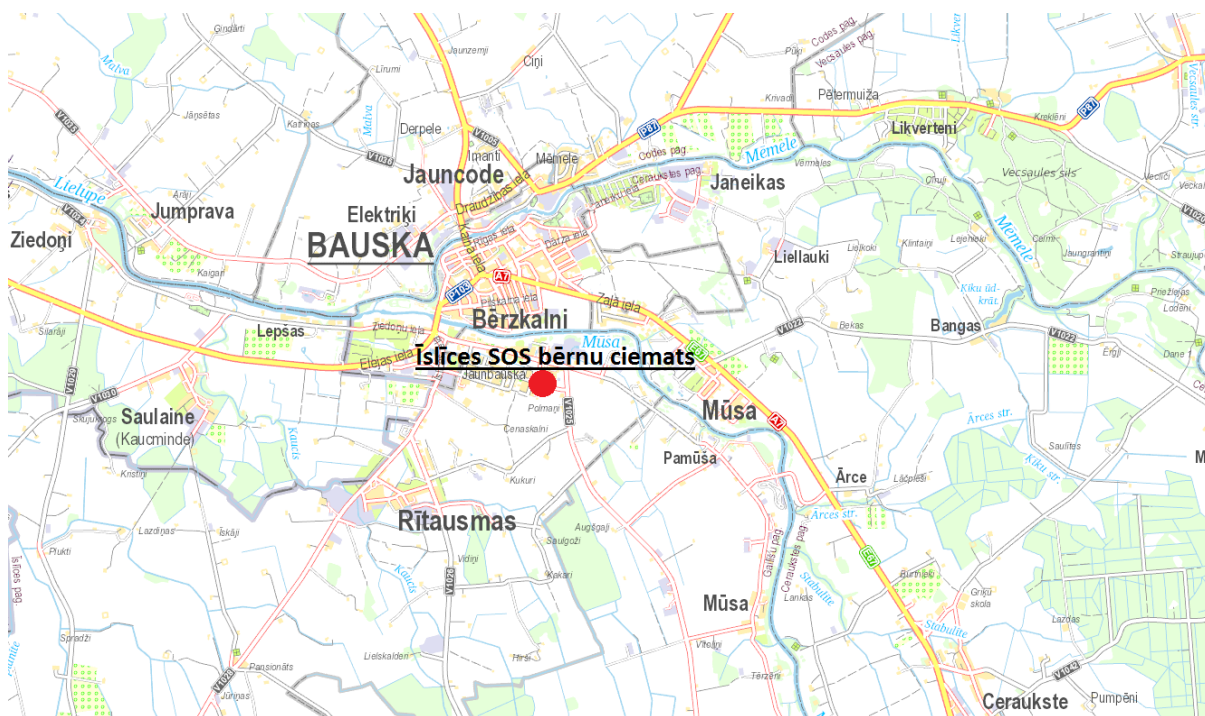
¹⁸ turpat

Īslīces pagasta centrs atrodas Rītausmās¹⁹ (apmēram 4 km attālumā no Ciemata), bet pagasta pakalpojumu centrs izveidots Bērzos (apmēram 10 km attālumā no Ciemata). Bauskas pilsētas centrs Ciematam atrodas tuvāk nekā pagasta centrs.

1.2.2. Īslīces SOS bērnu ciemata sasniedzamība

Ceļu infrastruktūra. Īslīces SOS bērnu ciematam tuvākais autoceļš, ir reģionālas nozīmes autoceļš P103 (Dobele—Bauska), kurš atrodas apmēram 1,7 km attālumā no Ciemata. Autoceļš apmēram kilometra attālumā no Ciemata savienojas ar valsts nozīmes autoceļu A7 (Rīga-Bauska-Lietuvas robeža (Grenctāle)), kurš ir arī Eiropas nozīmes autoceļš E67 jeb Via Baltica. Ciematu ar Bausku savieno arī tādi reģionālie autoceļi, kā P87 (Bauska-Aizkraukle) un P88 (Bauska-Linde), kā arī vietējās nozīmes autoceļi – V1005 (Kundziņi—Bauska), V1022 (Bauska-Brunava-Paņemūne-Lietuvas robeža), V1025 (Bauska-Gailīši-Lietuvas robeža), V1028 (Bauska-Bērzi-Ādžūni-Lietuvas robeža), V1034 (Bauska-Priedītes), V1035 (Bauska-Mežotne-Bērzu skola) un V1036 (Bauska-Katrīnas).²⁰

Apkārtējo autoceļu infrastruktūra ir labā stāvoklī, jo autoceļi, kuri sasaista Bausku ar apkārtējām pilsētām, ir asfaltēti un labā stāvoklī.

Attēls 3. Īslīces SOS bērnu ciemata sasniedzamība. Avots: Google Maps²¹

¹⁹ Bauskas novads (2014). Īslīces pagasts. <http://www.bauska.lv/lv/novads/pilseta-un-pagasti/islices-pagasts> (skatīts 19.01.2017).

²⁰ Pēc Latvijas Valsts ceļi datiem. <http://lvceļi.lv/informacija-un-dati/#celu-klasifikacija> (skatīts 18.12.2016)

²¹ Google Maps (2016). <https://www.google.lv/maps/> (skatīts 26.12.2016)

Pieejamība ar sabiedrisko transportu. Īslīces SOS bērnu ciemats atrodas starp divām autobusu pieturām – “Mežniecība” un “Polmaņi”. Attālums no katras pieturas līdz Ciematam ir aptuveni 550 m. No abām pieturām Bauskas novada vietējā pārvadātāju kompānija SIA “Aips” nodrošina pasažieru pārvadājumus, savienojot Bausku ar Uzvaru, Viršiem, Pāci un Krievgaļiem. Sasaiste starp pieturām un Bauskas autoostu ir regulāra, izņemot svētdienās, kad atsevišķi maršruti nekursē. Attālums, kas jāveic ar sabiedrisko transportu līdz Bauskas autoostai ir aptuveni 3,5 km. Savukārt, ejot ar kājām pa gājēju tiltu pāri Mūsai, ceļš līdz Bauskai ir tikai aptuveni 1,7 km garš. No Bauskas autoostas ik dienu no plkst. 4:45 līdz plkst. 00:10 kursē vairāk kā 30 reisu, kas savieno Rīgu ar Bausku. Tāpat Bauskai ir nodrošināta laba sasaiste ar tuvāko republikas nozīmes pilsētu Jelgavu, jo tiek nodrošināts līdz 16 reisiem dienā katrā virzienā (izņēmumi – svētdienās).²²

Kopumā Īslīces SOS bērnu ciemata sasniedzamība vērtējama kā laba, jo apkārtējie autoceļi ir labā tehniskā stāvoklī, turklāt Ciemats atrodas netālu no Bauskas, kur pieejami sabiedriskā transporta savienojumi ar citām apdzīvotām vietām, turklāt pie Ciemata atrodas sabiedriskā transporta pieturas, kas nodrošina vieglu nokļūšanu Bauskā arī ar sabiedrisko transportu.

1.2.3. Pakalpojumu pieejamība Īslīces SOS bērnu ciemata apkārtnē

Apakšnodaļā sniegta informācija par Ciemata apkārtnē pieejamiem pakalpojumiem, raksturojot sociālo pakalpojumu pieejamību Ciemata apkārtnē un apkārtējos novados, kā arī izvērtējot citu pakalpojumu pieejamību Ciemata iemītniekiem, apskatot pieejamos veselības aprūpes un sadzīves pakalpojumus, kā arī raksturojot izglītības ieguves un brīvā laika pavadīšanas iespējas.

Sociālie pakalpojumi

Kā minēts iepriekš, Bauskas novadā bez Īslīces SOS bērnu ciemata darbojas arī Latvijas SOS bērnu ciematu asociācijas “Bauskas SOS ģimeņu atbalsta centrs”. Centrs piedāvā sociālā darba pakalpojumus ģimenēm ar bērniem, kas pakļautas sociālās atstumtības riskam. Attiecībā uz citiem sociālajiem pakalpojumiem - pēc Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistra informācijas, Bauskas novadā bez Sociālā dienesta pakalpojumiem, kas iekļauj aprūpi mājās redzes un dzirdes invalīdiem, invalīdiem ar fiziska rakstura traucējumiem, kā arī pensijas vecuma personām, darbojas arī pansionāts senioriem un personām ar FT, kā arī grupu dzīvoklis jauniešiem ar GRT un Dienas aprūpes centrs bērniem no maznodrošinātām un riska ģimenēm.²³

Attiecībā uz apkārtējiem novadiem - Ilgstošās aprūpes pakalpojumi bērniem tuvumā netiek nodrošināti – tuvākā ir Iecavas SOS māja. Attiecībā uz citiem pakalpojumiem - **Iecavas novadā** pieejami Iecavas novada Sociālā dienesta sniegtie **sociālie pakalpojumi** (t.sk. aprūpe mājās personām ar GRT, invalīdiem ar fiziska

²² Pēc Autotransporta direkcijas sniegtajiem datiem un 1188.lv Starppilsētu autobusu saraksta. <http://www.1188.lv/satiksme/starppilsetu-autobusi> (skatīts 17.12.2016)

²³ Labklājības Ministrija (2016). Sociālā apdrošināšana. Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs. <https://www.lm.gov.lv/text/1047> (skatīts 28.12.2016)

rakstura traucējumiem un pensijas vecuma personām), kā arī ilgstošās aprūpes pakalpojumi pilngadīgām personām ar GRT, ko piedāvā VSAC "Zemgale" filiāle "Iecava"²⁴. Iecavā atrodas arī SOS māja.

Vecumnieku novadā sociālos pakalpojumus bez Vecumnieku novada Sociālā dienesta sniedz veco ļaužu un invalīdu pansionāts "Atvasara", kas piedāvā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus pensijas vecuma personām un invalīdiem ar fiziska rakstura traucējumiem.

Rundāles novadā sociālos pakalpojumus sniedz novada Sociālais dienests un krīzes centrs, kas paredzēts pilngadīgām personām, kas nonākušas krīzes situācijā. Savukārt **Ozolnieku novadā** pieejami Sociālā dienesta pakalpojumi (t.sk. aprūpe mājās invalīdiem ar fiziska rakstura traucējumiem un pensijas vecuma personām), kā arī ilgstošā aprūpe pilngadīgām personām ar GRT, invalīdiem ar fiziska rakstura traucējumiem un pensijas vecuma personām, ko piedāvā SAC "Zemgale".

Attēls 4. Bauskas un apkārtējo novadu novietojums Zemgales reģionā. Avots: Zemgales plānošanas reģions.

Veselības aprūpes pakalpojumi

Īslīces pagastā ir pieejamas divas ģimenes ārstu prakses, zobārsta pakalpojumi un aptieka. Tomēr apmēram tikpat tuvu atrodas Bauskā pieejamās ģimenes ārstu prakses (desmit).²⁵ Savukārt Bauskas slimnīcā pieejams traumpunkts, kas 24 stundas diennaktī piedāvā medicīnisko palīdzību akūtos neatliekamos gadījumos, dažādu speciālistu konsultācijas – piemēram, traumatologs, psihiatrs, narkologs, ķirurgs, ginekologs, urologs, oftalmologs un citi. Slimnīcā ir iespējams arī veikt dažāda veida operācijas, kā arī pieejams stacionārs un aprūpes nodaļa hroniski slimiem pacientiem un rehabilitācijas nodaļa²⁶.

²⁴ Labklājības Ministrija (2016). Sociālā apdrošināšana. Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs. <https://www.lm.gov.lv/text/1047> (skatīts 28.12.2016)

²⁵ Bauskas novads (2014). ģimenes ārstu prakses. <http://www.bauska.lv/lv/pakalpojumi/veselibas-aprupe/ģimenes-arstu-prakses> (skatīts 30.01.2017.)

²⁶ SIA "Bauskas slimnīca". Noderīga informācija http://www.bauskasslimnica.lv/index.php/Mediciniska_palidziba un Pieņemšanas laiki http://www.bauskasslimnica.lv/index.php/pienemsanas_laiki (skatīts 30.01.2017.)

Sadzīves pakalpojumi

Sadzīves pakalpojumu klāsts Īslīces SOS bērnu ciemata iedzīvotājiem pieejams netālajā Bauskā. Tur pieejami pārtikas un sadzīves preču veikali, tirdzniecības centrs, kurā pieejams ne tikai pārtikas lielveikals, bet arī apģērbu un apavu veikali, aptieka, vairāku banku pakalpojumi, grāmatnīca un citi veikali. Bauskā atrodas arī ķīmiskās tīrītavas, apavu remonta pakalpojumi un bankomāti. Pilsētā pieejamais sadzīves pakalpojumu klāsts ir vērtējams kā labs.

Izglītības iespējas

Īslīces SOS ciemata bērniem ir pieejams labs izglītības piedāvājums. Īslīces pagastā pieejama viena pirmsskolas izglītības iestāde, bet netālajā Bauskā ir divas pirmsskolas izglītības iestādes. Kopā novadā ir vēl septiņas iestādes, kurās iespējams apgūt pirmsskolas izglītības programmu.²⁷ Novadā pieejamas astoņas pamatskolas, divas no tām – Bauskā. Vidējo izglītību iespējams iegūt četrās iestādēs, tai skaitā Bauskas Valsts ģimnāzijā vai Īslīces vidusskolā. Gailīšu pagastā (apmēram 10 km attālumā no Ciemata atrodama arī internātpamatskola, kura īsteno septiņas speciālās izglītības programmas, t.sk. profesionālās pamatizglītības programmu.²⁸ Bauskā pieejama arī mākslas, mūzikas un sporta skola – profesionālās ievirzes izglītības programmas.

Brīvā laika pavadīšanas iespējas

Bērniem un jauniešiem saturīgi iespējams brīvo laiku pavadīt Bauskā. Bērnu un jauniešu centrs piedāvā plašu interešu izglītības klāstu, tai skaitā dažāda veida deju nodarbības, dažādu rokdarbu veidus, svešvalodu apmācības, mūzikas un citas nodarbības.²⁹ Pilsētā pieejamas arī vairākas sporta zāles un sportošanas iespējas. No izklaides pakalpojumiem pieejami šādi: sintētiskā ledus slidotava, atrakciju parks, paintbola laukums, piepūšamās atrakcijas, jāšanas sporta klubs, velosipēdu noma un citi pakalpojumi. Bauskā atrodas arī gan vispārējā, gan bērnu bibliotēka.

Apkopojot iepriekš rakstīto, secināms, ka Ciemata iemītniekiem ir pieejami plaši dažādu veidu pakalpojumi. Lai gan Īslīces pagastā pieejamo pakalpojumu klāsts nav plašs, izdevīgs ir Ciemata novietojums – tas ir tuvu Bauskai, kur pieejami visi nepieciešamie ikdienas pakalpojumi, tai skaitā saturīga laika pavadīšanas iespējas bērniem un jauniešiem. Kopumā pakalpojumu pieejamība Īslīces SOS bērnu ciemata iemītniekiem vērtējama kā laba.

1.3. Iecavas SOS māja

Šajā nodaļā sniegta informācija par Iecavas SOS māju, raksturojot tās sniegtos pakalpojumus un novietojumu, sasniedzamību, kā arī sociālo un citu pakalpojumu pieejamību tā apkārtnē.

²⁷ Bauskas novads. (2014). Izglītība. Pirmsskolas. <http://www.bauska.lv/lv/sabiedriba/izglitiba/izglitibas-iestades/pirmsskolas> (skatīts 30.01.2017.)

²⁸ Bauskas Centrālā bibliotēka. (2009). Par mums. <https://www.bauskasbiblioteka.lv/> (skatīts 30.01.2017.)

²⁹ Bauskas bērnu un jauniešu centrs (2017). Par mums. <http://www.bauskasbjc.lv/>

1.3.1. Iecavas SOS mājas raksturojums un atrašanās vieta

Iecavas SOS māja izveidota 2008. gadā kā jauniešu māja, kurā sākotnēji izmitināti astoņi jaunieši no 15 gadu vecuma.³⁰ Tāpat kā Īslīces SOS bērnu ciematu, Iecavas SOS māju dibinājusi Starptautiskā SOS bērnu ciematu asociācija (*SOS Kinderdorf International*) un to pārtrauga Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija.

Jauniešu māja Iecavā sākotnēji veidota kā vieta, kur patstāvīgai dzīvei gatavojas vecākie Īslīces SOS ciemata iemītnieki. 2016. gadā Iecavas jauniešu māja pārveidota par ģimeņu māju, kura šobrīd darbojas kā viena no Īslīces SOS bērnu ciemata mājām un kurā dzīvo divas ģimenes līdzīgi kā Īslīces SOS bērnu ciematā. Šobrīd notiek pakalpojuma pārreģistrācija sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā.

Iecavas SOS māja (turpmāk tekstā – SOS māja) atrodas Dzirnau ielā 19, Iecavas novada Iecavas ciemā, kas ir novada centrs, un kurā dzīvo lielākā daļa novada iedzīvotāju. SOS mājas attālums līdz Iecavas centram ir 1,5 km.

Attēls 5. Iecavas novietojums Zemgales reģionā un Latvijā.

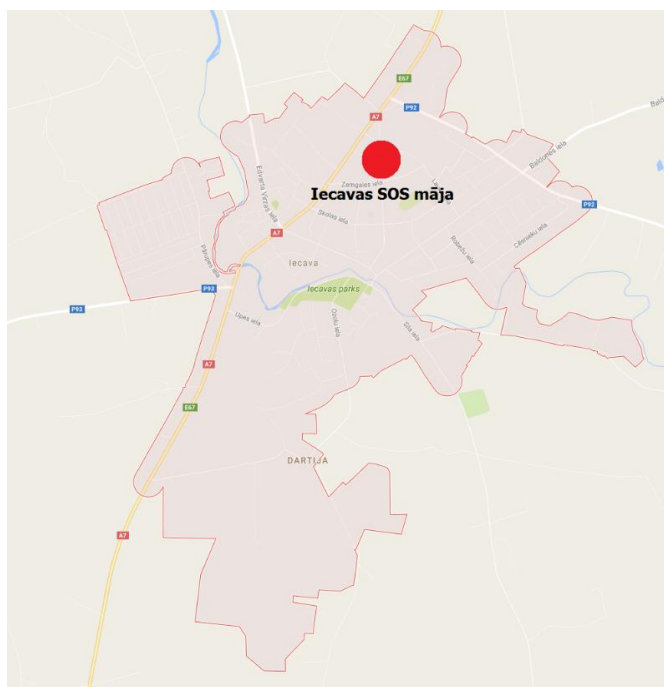
Iecavas SOS mājas ēka Dzirnau ielā 19, Iecavā, atrodas Latvijas SOS bērnu ciematu asociācijas īpašumā³¹.

Iecavas novadu veido tikai viens – Iecavas pagasts, kurā atrodas vairāki ciemi – Iecava, Zālīte, Zorģi, Rosme, Dzimtmisa, Dimzkalns un Audrupi.³² Novads robežojas ar Olaines, Baldones, Vecumnieku, Bauskas un Ozolnieku novadiem.

³⁰ Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija. Par mums. Vēsture. <https://www.sosbernuciemati.lv/lv/par-mums/vesture/> (skatīts 1.12.2016.)

³¹ Zemesgrāmatu apliecība (26.01.2009.). Bauskas zemesgrāmatu nodaļa. Iecavas pagasta zemesgrāmatas nodaļējums Nr. 1000 0011 3761, kadastra numurs 4064 010 2672 "Dzirnavu iela 19"

³² Iecavas novads (2004). Novads. <http://www.iecava.lv/lv/novads/> (skatīts 31.11.2016.)

Attēls 6. Iecavas SOS mājas novietojums Iecavā.

Pēc PMLP datiem, deklarēto iedzīvotāju skaits Iecavas novadā uz 01.07.2016 ir 9 021³³. Iecavas novada platība ir 311,6 km².

Iecavas SOS mājas novietojums	
Faktiskā adrese	Dzirnavu iela 19, Iecava, Iecavas novads, LV-3913
Juridiskā adrese	Cēsu iela 31 k-3, Rīga, LV 1012
Iedzīvotāju skaits Iecavas novadā	9 021 ³⁴
Attālums līdz novada centram	1,5 km
Attālums līdz tuvākajai republikas nozīmes pilsētai	Jelgava - 34,2 km
Attālums līdz tuvākajai pilsētai, kur pieejami veselības aprūpes pakalpojumi, ar kuru tiek nodrošināta sabiedriskā transporta savienojamība	Bauska – 23,2 km

Tabula 2. Iecavas SOS mājas novietojums.

Iecavas novads atrodas 23,3 km attālumā no Bauskas un 34,2 km attālumā no republikas pilsētas Jelgavas, savukārt attālums līdz Rīgai ir apmēram 45 km – attālums līdz galvaspilsētai nav daudz lielāks kā līdz Jelgavai.

³³ PMLP (01.07.2016). Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās.

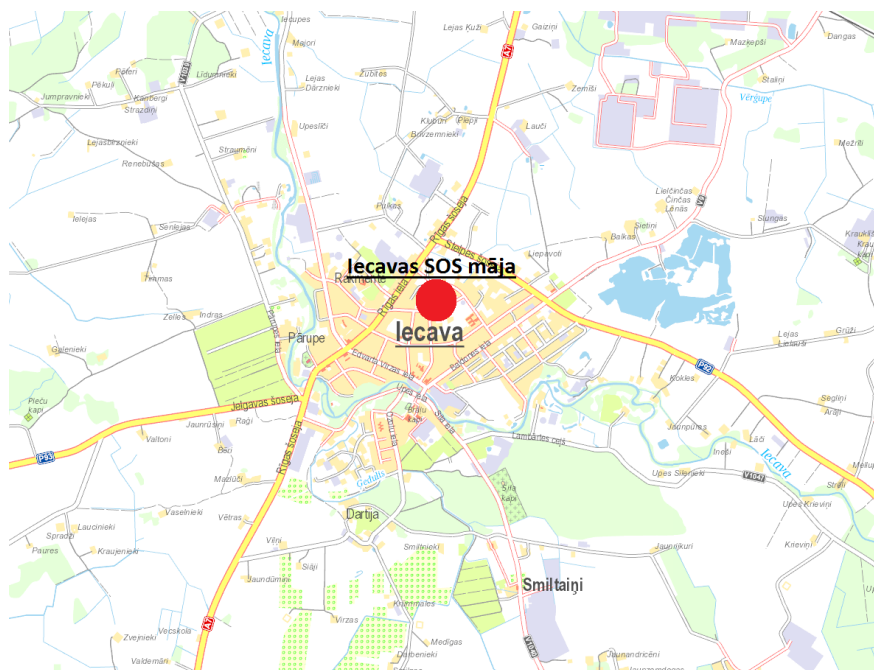
http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/iedzivotaju%20re%C4%A3istrs/0107iedzregj/ISPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaits_pagasti.pdf (skatīts 03.01.2017)

³⁴ Turpat

1.3.2. Iecavas SOS mājas sasniedzamība

Šajā nodaļā raksturota Iecavas SOS mājas sasniedzamība, raksturojot ceļus, pa kuriem iespējams nokļūt iestādē, stāvokli un pieejamību ar sabiedrisko transportu, tai skaitā sniedzot informāciju par pieejamā sabiedriskā transporta maršrutiem.

Ceļu infrastruktūra. Iecavas SOS mājai tuvākais autoceļš ir valsts nozīmes autoceļš A7 (Rīga-Bauska-Lietuvas robeža (Grenctāle)), kurš ir arī Eiropas nozīmes autoceļš E67 jeb Via Baltica. Tas atrodas vien vien 200 m attālumā no Iecavas SOS mājas. Ar Iecavu ir savienoti tādi reģionālie autoceļi kā P92 (Iecava-Stelpe) un P93 (Jelgava-Iecava), kā arī valsts vietējie autoceļi V7 (Baloži-Plakanciems-Iecava), V9 (Iecava-Baldone-Daugmale), V1008 (Iecava-Emburga), V1039 (Iecava-Rožkalni-Irbītes) un V1047 (Iecava-Lambārte).³⁵ Apkārtējo autoceļu infrastruktūra vērtējama kā laba, jo autoceļi ir asfaltēti un labā stāvoklī.

Attēls 7. Iecavas SOS mājas sasniedzamība. Avots: Google Maps³⁶

Pieejamība ar sabiedrisko transportu. Autobusu pietura “Iecava”, kas ir Iecavas SOS mājai tuvākā sabiedriskā transporta pietura, atrodas 800 m attālumā no mājas. No pieturas ik dienu no plkst. 5:13 līdz plkst. 23:45 kursē vairāk kā 30 autobusu reisu, kas Iecavu saista ar Rīgu un Bausku. Ceļā uz Rīgu jāpavada vidēji nepilnas 50 minūtes, ceļā uz Bausku – aptuveni 25 minūtes. Caur Iecavu tiek nodrošināti arī sabiedriskā transporta reisi, kas savieno Jelgavu ar Bausku, Jelgavu ar Vecumniekiem, Iecavu ar tuvējiem ciemiem – tātad no Iecavas SOS mājas ir iespējams nonākt arī Jelgavā un Vecumniekos.³⁷

³⁵ Pēc Latvijas Valsts ceļu datiem. <http://lvceļi.lv/informacija-un-dati/#celu-klasifikacija> (skatīts 18.12.2016)

³⁶ Google Maps (2016). <https://www.google.lv/maps/> (skatīts 26.12.2016)

³⁷ Pēc Autotransporta direkcijas sniegtajiem datiem un 1188.lv Starppilsētu autobusu saraksta. <http://www.1188.lv/satiksmes/starppilsetu-autobusi> (skatīts 17.12.2016)

Apkopojot iepriekš rakstīto, kopumā Iecavas SOS mājas sasniedzamība vērtējama kā laba, jo, pateicoties autoceļu infrastruktūrai, kas ved caur Iecavu, tiek nodrošināts augsts sasaistes līmenis ar Bausku un galvaspilsētu Rīgu, kur ir daudzveidīgs un attīstīts dažādu pakalpojumu klāsts.

1.3.3. Pakalpojumu pieejamība Iecavas SOS mājas apkārtnē

Šajā nodaļā sniegta informācija par Iecavas **SOS** mājas apkārtnē pieejamiem pakalpojumiem, raksturojot sociālo pakalpojumu pieejamību Iecavā un tuvējos novados, kā arī izvērtējot citu pakalpojumu pieejamību mājas iemītniekiem, apskatot pieejamos veselības aprūpes un sadzīves pakalpojumus, kā arī raksturojot izglītības ieguves un brīvā laika pavadīšanas iespējas.

Sociālie pakalpojumi

Pēc Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistra informācijas, Iecavas novadā sociālos pakalpojumus sniedz - Iecavas SOS māja, Iecavas Sociālais dienests, kas piedāvā arī aprūpes mājās pakalpojumu dažādām mērķa grupām, Valsts sociālās aprūpes centra "Zemgale" filiāle "Iecava", kas piedāvā ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus pilngadīgām personām ar GRT.

No apkārtējiem novadiem - Baldones novadā bez šī novada sociālā dienesta sniegtajiem pakalpojumiem pieejami arī ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus pensijas vecuma personām (SAC "Baldone") un bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kā arī personām ar GRT (VSAC „Rīga” filiāle “Baldone”).³⁸

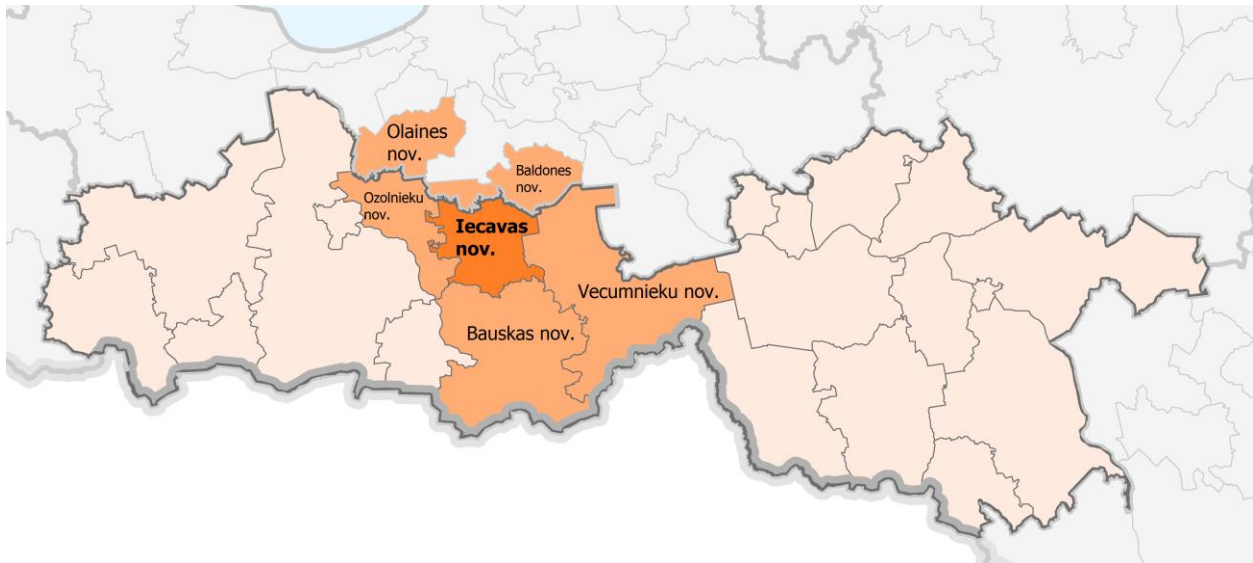
Vecumnieku novadā pieejami ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi pensijas vecuma personām un invalīdiem ar fiziska rakstura traucējumiem (Veco ļaužu un invalīdu pansionāts "Atvasara").

Bauskas novadā pieejamie sociālie pakalpojumi raksturoti 1.2.3. nodaļā.

Ozolnieku novadā bez sociālā dienesta darbības un tā piedāvātā aprūpes mājās pakalpojuma darbojas arī Sociālās aprūpes centrs "Zemgale", kas piedāvā ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus pilngadīgām personām ar GRT, invalīdiem ar fiziska rakstura traucējumiem un pensijas vecuma personām.

Savukārt **Olaines novadā** pieejami tikai Olaines novada Sociālā dienesta pakalpojumi, tostarp SAC, kas piedāvā ilgstošās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus invalīdiem ar fiziska rakstura traucējumiem un pensijas vecuma personām, mājas aprūpe dažādām mērķa grupām un invalīdiem ar fiziska rakstura traucējumiem, pensijas vecuma personām un personām ar FT, kā arī Dienas centrs personām ar pilngadīgām personām ar GRT.

³⁸ Labklājības Ministrija (2016). Sociālā apdrošināšana. Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs. <https://www.lm.gov.lv/text/1047> (skatīts 28.12.2016)

Attēls 8. Iecavas un apkārtējo novadu novietojums Zemgales reģionā. Avots: Zemgales plānošanas reģions.

Veselības aprūpes pakalpojumi

Iecavā ir pieejami primārās veselības aprūpes pakalpojumi – tos iespējams saņemt Iecavas veselības centra ambulatorajā nodaļā. Tur ir pieejami trīs ģimenes ārsti un ārstu palīgi. Veselības centrā tiek nodrošināti arī dažādu ārstu – speciālistu pakalpojumi, tostarp endokrinologa, ķirurga, neirologa un citu ārstu konsultācijas.³⁹ Iecavā pieejamas arī vairākas zobārstniecības prakses un aptiekas. Tomēr, ja nepieciešami plašāki veselības aprūpes pakalpojumi, nepieciešams doties uz Bausku, Jelgavu vai Rīgu.

Sadzīves pakalpojumi

Iecavā ir pieejami vairāki lielveikali un dažādi specializēti veikali, kā arī tirgus, kur regulāri iespējams iegādāties mājražotāju un amatnieku preces. Ir pieejami arī friziera un skaistumkopšanas pakalpojumi, ķīmiskās tīrīšanas, apavu remonta un optikas salona pakalpojumi, kā arī citi primāri nepieciešami pakalpojumi. Ierobežotāki ir apģērba tirgotāju pakalpojumi. Iecavā ir vismaz septiņas ēdināšanas iestādes, pieejama arī pasta nodaļa.

Izglītības pieejamība

Iecavā izglītības iespējas piedāvā divas pirmsskolas izglītības iestādes, kā arī trīs pamatskolas (pamatskola, internātpamatskola un speciālā internātpamatskola), kā arī Iecavas vidusskola. Profesionālās ievirzes izglītību piedāvā mūzikas un mākslas skola, kā arī sporta skola.⁴⁰ Plašākas izglītības iespējas pieejamas Bauskā, kas atrodas apmēram 23 km attālumā no Iecavas SOS mājas (Bauskā pieejamie izglītības pakalpojumi raksturoti 1.2.3. nodaļā).

³⁹ Iecavas novads (2017). Iecavas veselības centrs. http://www.iecava.lv/lv/sabiedriba/iecavas_veselibas_centrs/ (skatīts 21.01.2017.)

⁴⁰ Iecavas novads (2017). Izglītība. http://www.iecava.lv/lv/izglitiba/izglitiba_iestades/vispareja/ (skatīts 21.01.2017.)

Brīvā laika pavadīšanas iespējas

Iecavā jaunieši var iesaistīties jauniešu padomē. Viena no brīvā laika pavadīšanas vietām ir jau minētā Iecavas sporta skola, kur var trenēties gan basketbolā, gan vieglatlētikā un galda tenisā. Iecavas kultūras namā notiek dažādi pasākumi, kultūras nama pārziņā atrodas arī Iecavas estrāde. Iecavas novadā atrodas arī divi atrakciju parki, jāšanas sporta klubs, peintbola klubs, Zorģu mototrase, kur ik pa laikam notiek dažādas sacensības.⁴¹

Secināms, ka pakalpojumu pieejamība Iecavas SOS mājas iemītniekiem kopumā vērtējama kā apmierinoša – apkārtnē nav pieejams tik plašs pakalpojumu klāsts kā lielajās pilsētās, tomēr mazā klāstā ir pieejami visi ikdienā nepieciešamie pakalpojumi.

1.4 Jelgavas SOS jauniešu māja

Šajā nodaļā sniegta informācija par Jelgavas SOS jauniešu māju, raksturojot tās sniegtos pakalpojumus un novietojumu, sasniedzamību, kā arī sociālo un citu pakalpojumu pieejamību tā apkārtnē.

1.4.1. Jelgavas SOS jauniešu mājas raksturojums un atrašanās vieta

Jelgavas SOS jauniešu māja dibināta 2006. gadā kā pirmā SOS jauniešu māja valstī. Tā pat kā citām apskatītajām iestādēm, jauniešu mājas dibinātājs ir Starptautiskā SOS bērnu ciematu asociācija (*SOS Kinderdorf International*), bet to pārrauga Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija.

Šobrīd Jelgavas SOS jauniešu mājā tiek sniegti ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi. Pēc Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistra datiem, Jelgavas SOS jauniešu māja ir ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija, kas sniedz pakalpojumus ar izmitināšanu bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem.⁴² Jauniešu mājā tiek izmitināti jaunieši pēc 15 gadu vecuma, parasti līdz 18 gadu vecumam, tomēr gadījumos, kad jauniešis turpina mācīties – līdz 24 gadu vecumam.

Jelgavas SOS jauniešu māja atrodas Niedru ielā 5, Jelgavā, aptuveni 2,8 km attālumā no pilsētas centra, Lielupes kreisajā krastā. Jelgavas novietojums Zemgales reģionā ilustrēts 9. attēlā, savukārt iestādes novietojums attēlots kartē 10. attēlā un sīkāk raksturots 3. tabulā.

⁴¹ Iecavas novads (2017). Ēdināšana, vietas pasākumiem. <http://www.iecava.lv/lv/turisms/edinasana-vietas-pasakumiem/> (skatīts 27.01.2017.)

⁴² Labklājības Ministrija (2016). Sociālā apdrošināšana. Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs. <https://www.lm.gov.lv/text/1047> (skatīts 28.12.2016)

Attēls 9. Jelgavas novietojums Zemgales reģionā un Latvijā. Avots: *Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija*⁴³

Jelgava ir ceturktā lielākā pilsēta Latvijā pēc iedzīvotāju skaita un piektā – pēc teritorijas (60,3 km², no kuriem 2,72 km² ir ūdens platības, 1,62 km² – parki, 12,64 km² – meži).⁴⁴ Pēc PMLP datiem deklarēto iedzīvotāju skaits Jelgavā uz 01.07.2016 ir 59 314. Jelgavas platība ir 60,32 km². Jelgavas pilsētu ieskauj Jelgavas un Ozolnieku novadi.

Attēls 10. Jelgavas SOS jauniešu mājas novietojums Jelgavā. Avots: *Google Maps*⁴⁵

⁴³ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Plānošanas reģioni <http://www.varam.gov.lv/images/text/PlanRegioni.jpg> (skatīts 22.12.2016)

⁴⁴ <http://www.jelgava.lv/pilseta/par-jelgavu/fakti--statistika>

⁴⁵ Google Maps (2016). <https://www.google.lv/maps/> (skatīts 26.12.2016)

Jelgavas SOS jauniešu mājas novietojums	
Faktiskā adrese	Niedru iela 5, Jelgava, LV-3001
Juridiskā adrese	Cēsu iela 31 k-3, Rīga, LV 1012
Iedzīvotāju skaits Jelgavā	59314 ⁴⁶
Attālums līdz Jelgavas pilsētas centram	2,8 km
Attālums līdz Rīgai	42 km

Tabula 3. Jelgavas SOS jauniešu mājas novietojums.

Jelgavas SOS jauniešu māja atrodas Latvijas SOS bērnu ciematu asociācijas īpašumā⁴⁷.

1.4.2. Jelgavas SOS jauniešu mājas sasniedzamība

Šajā nodaļā raksturota Jelgavas SOS jauniešu mājas sasniedzamība, raksturojot autoceļus, pa kuriem iespējams nokļūt iestādē, to stāvokli un raksturojot mājas pieejamību ar sabiedrisko transportu, tai skaitā sniedzot informāciju par pieejamā sabiedriskā transporta maršrutiem.

Ceļu infrastruktūra. Jelgavai kā vienai no deviņām Latvijas Republikas nozīmes pilsētām apkārtējo ceļu infrastruktūra ir augsti attīstīta. Jelgavas pilsētas teritoriju šķērso valsts galvenais autoceļš A8 (Rīga-Jelgava-Lietuvas robeža (Meitene)), kurš ir arī apzīmēts kā E77 un ir Eiropas autoceļš. No Jelgavas tiek nodrošināta pieeja tādiem republikas nozīmes autoceļiem, kā P93 (Jelgava-Iecava), P94 (Jelgava-Staļģene-Code), P95 (Jelgava-Tērvete-Lietuvas robeža (Žagare)), P97 (Jelgava-Dobele-Annenieki), P98 (Jelgava (Tušķi)-Tukums), P99 (Jelgava-Kalneciems) un P100 (Jelgava-Dalbe).⁴⁸

Jelgavas pilsētas ielu un ceļu infrastruktūra ir labā stāvoklī. Pilsētas ielu ceļa segumi tiek uzturēti labā kārtībā, kas nodrošina labu sasniedzamību visā pilsētas un piepilsētas teritorijā.

⁴⁶ http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/iedzivotaju%20re%C4%A3istrs/0107iedzregi/ISPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaits_pagasti.pdf (dati par 01.07.2016)

⁴⁷ Zemesgrāmatu apliecība (11.11.2004.). Jelgavas zemesgrāmatu nodaļa. Jelgavas pilsētas zemesgrāmatas nodalījums Nr. 4961, kadastra numurs 0900 008 0329 "Niedru iela 5, Jelgava"

⁴⁸ Pēc Latvijas Valsts ceļi datiem. <http://lvceļi.lv/informacija-un-dati/#celu-klasifikacija> (skatīts 18.12.2016)

Attēls 11. Jelgavas SOS jauniešu mājas sasniedzamība. Avots: Google Maps⁴⁹

Pieejamība ar sabiedrisko transportu. Sabiedrisko transportu Jelgavas pilsētas ietvaros nodrošina vietējais pasažieru pārvadātājs SIA “Jelgavas satiksme”. Jelgavas SOS jauniešu mājas tuvākā pietura “Narkoloģiskais dispansers” (galapunkts) atrodas 300 m attālumā no mājas. No pieturas tiek nodrošināti 4. maršruta autobusa reisi, kas kursē maršrutā Psihoneiroloģiskā slimnīca-Meiju ceļš, nodrošinot mājas sasaisti ar pilsētas centru. Reiss tiek nodrošināts regulāri, vismaz reizi stundā vai biežāk. Darba dienās tas kursē no plkst. 5:55 līdz plkst. 20:10, brīvdienās – no plkst. 6:45 līdz plkst. 20:10. Ceļā pavadāmais laiks līdz pilsētas centram ir aptuveni 15 minūtes.⁵⁰

Jelgava ir labi savienota ar Rīgu, uz un no kuras visas dienas garumā kursē gan autobusi, gan vilcieni, kā arī ir laba satiksme ar citām pilsētām.

Kopumā Jelgavas SOS jauniešu mājas sasniedzamība vērtējama kā laba, jo tā atrodas vienā no lielākajām Latvijas pilsētām, kurā ir pieejams sabiedriskais transports gan pilsētas robežās, gan starppilsētu maršrutos, nodrošinot sasaisti ar galvaspilsētu un citām apdzīvotām vietām. Turklāt apkārtējo ceļu infrastruktūra ir labā līmenī, padarot vietu sasniedzamu arī ar personīgo transportu.

⁴⁹ Google Maps (2016). <https://www.google.lv/maps/> (skatīts 26.12.2016)

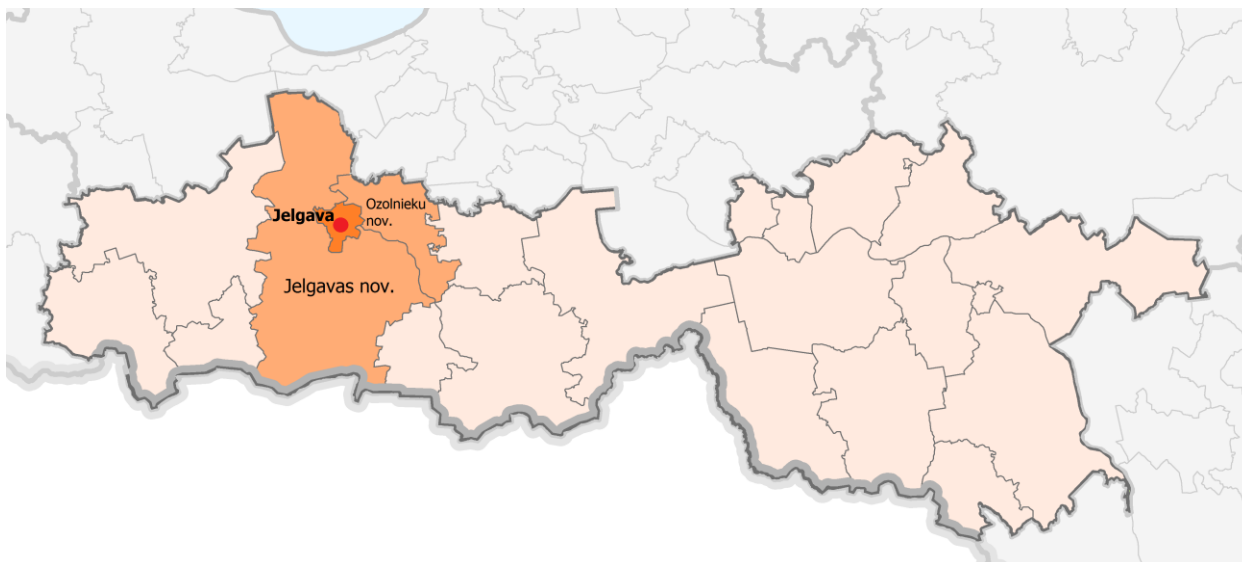
⁵⁰ Pēc Latvijas Valsts ceļu datiem. <http://lvceļi.lv/informacija-un-dati/#celu-klasifikacija> (skatīts 18.12.2016) un Jelgavas sabiedriskā transporta maršrutu un kustību saraksti (2016). <http://www.marsruti.lv/jelgava/index.html> (skatīts 20.12.2016)

1.4.2. Pakalpojumu pieejamība Jelgavas SOS jauniešu mājas apkārtnē

Šajā nodaļā sniegta informācija par Jelgavas SOS jauniešu mājas apkārtnē pieejamiem pakalpojumiem, raksturojot sociālo pakalpojumu pieejamību Jelgavā un tās apkārtnē, kā arī izvērtējot citu pakalpojumu pieejamību mājas iemītniekiem, apskatot pieejamos veselības aprūpes un sadzīves pakalpojumus, kā arī raksturojot izglītības ieguves un brīvā laika pavadīšanas iespējas.

Sociālie pakalpojumi

Jelgavas pilsētā pieejamie sociālie pakalpojumi aprakstīti iepriekš – 1.2.3. nodaļā. Tie ir salīdzinoši plašāki nekā citās ZPR pašvaldībās pieejamie sociālie pakalpojumi, līdz ar to pakalpojumu pieejamība vērtējama kā laba, bet vairāki pakalpojumi pieejami arī apkārtējos novados. Jelgavu ieskauj divi novadi – Jelgavas novads un Ozolnieku novads (skatīt 12. attēlu).

Attēls 12. Jelgavas un apkārtējo novadu novietojums Zemgales reģionā. Avots: Zemgales plānošanas reģions.

Jelgavas pilsētā ir pieejami sociālie pakalpojumi pilngadīgām personām ar GRT, cilvēkiem ar īpašām vajadzībām un pensijas vecuma personām; tos iespējams saņemt arī **Ozolnieku novadā** – tajā bez Ozolnieku novada Sociālā dienesta pakalpojumiem (kuri ietver aprūpi mājās invalīdiem ar fiziska rakstura traucējumiem un pensijas vecuma personām), pieejami arī SAC “Zemgale” piedāvātie ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi minētajām mērķgrupām.

Arī **Jelgavas novadā** pieejami sociālie pakalpojumi pilngadīgām personām ar GRT – ilgstošās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumus šai mērķa grupai piedāvā VSAC “Zemgale” filiāle “Ziedkalne”, kas atrodas Mūrmuižā, Vilces pagastā, aptuveni 13 km attālumā no Elejas. Tomēr visvairāk iestāžu Jelgavas novadā piedāvā ilgstošās aprūpes un sociālās pakalpojumus invalīdiem ar fiziska rakstura traucējumiem un pensijas vecuma personām. Tos piedāvā trīs Jelgavas novada SARC filiāles – Jaunsvirlaukas filiāle, kas atrodas Staļģenē, Kalnciema filiāle un Elejas filiāle. Elejas filiāles Bērnu nodaļa un Jauniešu māja piedāvā šo pakalpojumus arī bērniem bāreņiem, bez vecāku gādības palikušiem bērniem un bērniem ar invaliditāti. Pakalpojumu kvalitātes nodrošināšanai

Veselības aprūpe

Jelgavā ir trīs galvenās ārstniecības iestādes – pilsētas slimnīca, pilsētas poliklīnika un Medicīnas sabiedrība “Optima 1”. Jelgavas poliklīnikā pieņem deviņi ģimenes ārsti, kā arī pieejamas dažādu speciālistu konsultācijas, arī zobārstu un higiēnistu pakalpojumi⁵¹. Savukārt Medicīnas sabiedrība “Optima 1” specializējas veselības aprūpē tieši bērniem. Tur pieejams pediatrs un trīs ģimenes ārsti, kā arī zobārsts un higiēnists un dažādi speciālisti. Pieejams arī fizioterapeits.⁵² Zemgales veselības centrā Jelgavā pieejami vēl septiņi ģimenes ārsti un seši zobārsti.⁵³ Pēc 2013. gada datiem, kopumā pilsētā ir 43 ģimenes ārstu prakses, no kurām 34 ir privātprakses.⁵⁴ Savukārt sekundārā veselības aprūpe pieejama Jelgavas pilsētas slimnīcā, kas ir viena no reģionālajām daudzprofilu slimnīcām, kurā ir uzņemšanas un neatliekamās palīdzības nodaļa, kā arī septiņas stacionārās nodaļas.⁵⁵ Zemgales veselības centrs sniedz palīdzību 25 dažādās specialitātēs – tajā ir dienas stacionārs, rehabilitācijas nodaļa, klīniskā laboratorija un citi pakalpojumi.

Sadzīves pakalpojumi

Jelgavā ir pieejams plašs sadzīves pakalpojumu klāsts. Pilsētā atrodami vairāki tirdzniecības centri – “Pilsētas pasāža”, kur pieejamas vairāk nekā 50 tirdzniecības vietas, “Vivo Centrs”, kur atrodamas vismaz 30 tirdzniecības vietas, “Kancelera nams”, kurā atrodami dažādu skolēniem nepieciešamu preču veikali, kā arī “Valdeka”, kurā ir 30 dažādu veikalu.⁵⁶ Jelgavas centrā pieejami astoņi dažādi lielāko Latvijas banku bankomāti un pieejamas arī banku filiāles⁵⁷. Jelgavā iespējams izmantot arī sešu pasta nodaļu sniegtos pakalpojumus.⁵⁸ Bez tirdzniecības centriem darbojas arī daudz mazu tirdzniecības vietu un ir iespēja saņemt gan ķīmiskās tīrītavas, gan apģērbu remonta un frizētavas, gan citus sadzīves pakalpojumus.

Izglītības iespējas

2015. gadā pilsētā bija 38 izglītības iestādes bērniem:

- 17 pirmsskolas izglītības iestādes;
- 13 vispārējās pamatizglītības un vidējās izglītības iestādes;
- 3 profesionālās izglītības iestādes;
- 4 profesionālās ievirzes izglītības iestādes;
- 1 interešu izglītības iestāde⁵⁹.

⁵¹ Jelgavas poliklīnika. Ģimenes ārsti. <http://www.jelgavapoliklinika.lv/1/ģimenes-arsti/index.html> (skatīts 20.01.2017.)

⁵² Medicīnas sabiedrība “Optima 1” (2016). Speciālisti un pakalpojumi. http://www.optima1.lv/?page_id=169 (skatīts 20.01.2017.)

⁵³ Zemgales veselības centrs (2016). Speciālisti <http://zvc.lv/lv/specialisti/ģimenes-arsti/> (skatīts 23.01.2017.)

⁵⁴ Vērzemnieks, J. (2013). Jelgavas pilsētas veselības aprūpe.

http://www.lbas.lv/upload/stuff/201304/jelgavas_pilsetas_veselibas_aprupe_arodbiedribai.pdf (skatīts 31.01.2017.)

⁵⁵ <http://www.jpslimnica.lv/index.php/par-slimnicu/musdienas.html>

⁵⁶ Jelgavas reģionālais tūrisma centrs (2017). Tirdzniecības centri. <https://www.visit.jelgava.lv/turisma-pakalpojumi/kur-iepirkties> (skatīts 23.01.2017.)

⁵⁷ Jelgavas reģionālais tūrisma centrs (2017). Bankas automāti. <https://www.visit.jelgava.lv/noderiga-informacija/bankomati> (skatīts 23.01.2017.)

⁵⁸ Jelgavas reģionālais tūrisma centrs (2017). Pastas. <https://www.visit.jelgava.lv/noderiga-informacija/pasts> (skatīts 23.01.2017.)

⁵⁹ Jelgavas pilsētas pašvaldības 2015. gada Publiskais pārskats

Izglītības iespējas bērniem vērtējamas kā plašas, jo ir iespējams mācīties Valsts ģimnāzijā, ģimnāzijā, vispārējā vidusskolas programmā, profesionālās izglītības iestādēs (Jelgavas Amatu vidusskola, Jelgavas Tehnikums, Jelgavas Mūzikas vidusskola) vai vakara maiņu vidusskolā. Tiek piedāvātas arī interešu izglītības programmas – tās pieejamas gan sporta, gan radošajā jomā (Jelgavas bērnu un jauniešu centrs „Junda”, Jelgavas Mākslas skola, Jelgavas specializētā peldēšanas skola, Jelgavas Bērnu un jaunatnes sporta skola, Jelgavas Ledus sporta skola un 2 privātās interešu izglītības iestādes – Radošo domu un darbu centrs „Svētelis” un Privātā mūzikas skola "BJMK Rokskola"). Pieejamas arī vairākas speciālās izglītības programmas pamatskolas un pirmsskolas vecuma bērniem⁶⁰, padarot izglītības pakalpojumus pieejamus arī bērniem ar FT.

Brīvā laika pavadīšanas iespējas. Līdzīgi kā iepriekš minēto pakalpojumu klāsts, arī brīvā laika pavadīšanas iespējas pilsētā ir plašas. Pilsētā atrodas vairāki muzeji, bibliotēkas, tostarp Zemgales reģiona Kompetenču attīstības centra Metodiskā bibliotēka un Latvijas Neredzīgo bibliotēkas Jelgavas filiālbibliotēka.⁶¹ Pilsētā darbojas vairāki izklaides centri, kuros iekšējās iespējas spēlēt spēles (boulings, biljards), ledus halle, ziemas periodā atvērta arī slidotava, bet apkārtnē – Ozolniekos – uzbūvēts kalns aktīvai ziemas atpūtai. Pasta salā izvietoti vairāki bērnu rotaļu laukumi, trenažieri pieaugušajiem, bet vasarās tur pieejama pludmale ar pārgājērbānās kabīnēm.

Secināms, ka Jelgavas SOS jauniešu mājas iemītniekiem ir laba pieejamība gan sociālajiem, gan veselības, izglītības un sadzīves pakalpojumiem, kā arī brīvā laika pavadīšanas iespējām.

⁶⁰ Jelgavas izglītības pārvalde <http://jip.jelgava.lv/izglitibas-iestades> (skatīts 26.01.2017)

⁶¹ Jelgavas pilsētas bibliotēka (2017). Citas bibliotēkas. <http://www.jelgavabiblioteka.lv/par-mums/citas-bibliotekas/jelgavas-pilseta/>

2. SOS aprūpes modeļa, personāla un bērnu raksturojums

Nodaļas apakšnodaļās sniegts ieskats ZPR SOS iestāžu sniegtajā aprūpes modelī, raksturojot bērnu aprūpes modeļa specifiku, iestāžu personālu un iestādēs esošos bērnus, t.sk. to izmaiņas.

2.1. SOS iestāžu bērnu aprūpes modelis

Šajā nodaļā raksturoti bērnu aprūpes modeļi ZPR SOS iestādēs, atspoguļojot to, kādēļ ZPR SOS iestāžu piedāvātais ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojums bērniem atbilst ģimeniskai videi pietuvināta pakalpojuma būtībai.

Īslīces SOS bērnu ciematā bērniem tiek nodrošināta īpaša aprūpe pēc SOS organizācijas principiem, kas raksturoti iepriekš 1.1. nodaļā: mamma, brāļi un māsas, mājas un ciemats. Kā minēts iepriekš, Ciematā ir 12 ģimenēm piemērotas mājas. Katrā no mājām galvenā aprūpes persona ir SOS audzinātāja jeb **SOS mamma**. Ciematā katrā ģimenes mājā kopā ar mammu dzīvo līdz sešiem bērniem dažādos vecumos. Bērnu skaits tiek noteikts, izvērtējot katru situāciju individuāli un rēķinoties ar bērnu vajadzībām. Atšķirībā no audžu mammas, SOS mamma ir apmācīts darbinieks, kas saņem darba algu un sociālās garantijas. SOS mamma kopā ar bērniem dzīvo darba dienās un 24 stundas diennaktī rūpējas par bērnu vajadzībām. Brīvdienās un svētku dienās SOS mammu nomaina SOS asistente (tante). Atbilstoši starptautiskajiem SOS ciematu principiem, SOS mamma vada saimniecību, sniedz bērniem rūpes un drošības sajūtu.

SOS mammas pienākumi ir tieši tādi paši kā bioloģiskai mātei – bērniem jāgatavo ēst, jāģērbj, nepieciešamības gadījumā jāved pie ārsta un jāvelta uzmanība. Ņemot vērā to, ka mājas izvietotas ciematā, bērnu transportēšana uz izglītības iestādi notiek centralizēti – ar automobiļa vadītāja palīdzību. Tomēr bērnu nogādāšana uz un no interešu izglītības iestādēm ir SOS mammu pārziņā. SOS mammas arī nodrošina tīrību un kārtību, mācot to darīt arī bērniem – kā ģimenē. Līdzīgi kā ģimenē, atsevišķos gadījumos bērnu aprūpē iesaistās arī citi atbalstītāji – brīvprātīgie, SOS mammu bioloģiskās ģimenes locekļi un citi. Papildinot SOS mammas rūpes, notiek arī regulārs sociālo darbinieku un psihologa darbs ar bērniem. Saimnieciskās rūpes par mājām uzņemas Ciemata saimnieciskais darbinieks, kurš rūpējas par ēku tehnisko stāvokli.

Ciematam ir arī iekšējās kārtības noteikumi – atbilstoši tiem, divas reizes gadā notiek bērnu individuālo plānu izstrāde un pārvērtēšana. Nonākot ciematā, bioloģiskie **brāļi un māsas** netiek šķirti un turpina dzīvot kā viena ģimene. Arī pārējie bērni jaunajā ģimenē kļūst par brāļiem un māsām. Katra māja tiek iekārtota, ņemot vērā SOS ģimenes vēlmes un vajadzības.

Iecavas SOS mājā šobrīd izmitinātas divas SOS ģimenes. Mājai ir divas ieejas, tādējādi katrai SOS ģimenei ir izveidots atsevišķu mājokli. Viena no SOS ģimenēm iepriekš bijusi izmitināta Īslīces SOS bērnu ciematā, bet otra – Valmieras SOS bērnu ciematā. Mājā ir nodarbinātas divas SOS mammas, no kurām viena aprūpē piecus bērnus, bet otra – četrus. Iecavas SOS mājas aprūpes modelis darbojas pēc tādiem pašiem principiem kā Īslīces SOS ciematā – SOS mammas par bērniem rūpējas, ikdienā vadot saimniecību. Atšķirīgais modelī ir tas, ka šī māja neatrodas ciematā, līdz ar to SOS mammām jā rūpējas arī par bērnu nogādāšanu izglītības iestādēs. SOS ģimeņu atbalsta personāls Iecavas SOS ģimenēm ir pieejams Īslīces

SOS bērnu ciematā. Atšķirībā no Ciemata, šajā mājā nav pieejams saimnieciskā darbinieka atbalsts – par to atbildīgas SOS mammas pašas. Tāpat Ciematā, sarežģījumu gadījumā pieejams sociālā darbinieka un psihologa atbalsts.

Savukārt **Jelgavas SOS jauniešu mājā** aprūpes modelis ir atšķirīgs. Tur izmitināti deviņi jaunieši vecumā no 15 gadiem (jaunieši pēc pamatzglītības iegūšanas). Jauniešu mājai ir vadītāja, bet administratīvo darbu nodrošina Īslīces SOS bērnu ciemats. Jauniešiem ir noteikta galvenā aprūpes persona – sociālais pedagogs, kurš strādā ar konkrētā jaunieša problēmām. Četri sociālie pedagogi strādā maiņās – katrā maiņā viens pedagogs. Tie ir divi vīrieši un divas sievietes, tādējādi jauniešiem ir divas SOS mammas un divi SOS tēti. Darba dienās dienas laikā jauniešiem pieejama arī Jauniešu mājas vadītāja.

Tādējādi var secināt, ka Ciematā un SOS mājā tiek īstenots ģimeniskai videi pietuvināts ilgstošās aprūpes pakalpojums, kas ir bērniem labvēlīgs – bērni ne tikai praktiski iemācās dzīvot ģimeniskā vidē – gatavot ēst, mazgāt traukus vai slaucīt putekļus, bet arī saņem individuālu pieeju aprūpē. Ciematā, kur bērni dzīvo mazās grupās, SOS mammai ir lielākas iespējas veltīt vairāk uzmanības katram bērnam nekā aprūpes iestādē, kurā bērni dzīvo lielās grupās. Lielos bērnu sociālās aprūpes centros tas ne vienmēr ir iespējams. Jāņem vērā, ka SOS mammām ir pieejams atbalsts – nedēļas nogalēs par bērniem rūpējas tante, bet visā aprūpes laikā pieejams sociālā darbinieka un psihologa atbalsts. Savukārt **SOS jauniešu mājas aprūpes modelis ir sabiedrībā balstīts** – jauniešiem ir iespēja dzīvot brīvā vidē, apgūt māsaimniecības pamata prasmes un, ja nepieciešams, vienmēr ir pieejams speciālistu atbalsts, kas vairo drošības sajūtu un palīdz risināt jaunieša problēmas. Jauniešiem pašiem jāuztur kārtība mājās, jāiegādājas pārtika un jāgatavo ēst, katram jauniešim ir savs budžets.

2.2. SOS iestāžu personāls

Šajā nodaļā raksturots ZPR SOS iestāžu personāls, identificējot darbinieku dzimumu, vecuma un dzīvesvietas rādītājus, darba stāžu un profesijas vai amatus, kā arī izglītību. Kā informācijas avots izmantota ZPR SOS iestāžu sniegtā informācija un veiktās darbinieku aptaujas rezultāti.

Latvijas SOS bērnu ciematu asociācijas Jelgavas SOS jauniešu mājā, Iecavas SOS mājā un Īslīces SOS bērnu ciematā uz 2016. gada 6. decembri **kopskaitā ir nodarbināti 46 darbinieki**, no kuriem aprūpē un rehabilitācijā iesaistītais personāls ir 37 (kas veido 79% no darbinieku kopskaita), saimnieciski tehniskais personāls ir četri (kas veido 9% no darbinieku kopskaita), administratīvais personāls ir trīs (kas veido 6% no darbinieku kopskaita) un divi vadītāji – viens Jelgavas SOS jauniešu mājai un otrs Īslīces SOS bērnu ciematam un Iecavas SOS mājai (kas veido 4% no darbinieku kopskaita). Īslīces SOS bērnu ciemata un Iecavas SOS mājas vadītājs ir Gatis Matulēvičs, Jelgavas SOS jauniešu mājas vadītāja ir Gunta Peipiņa.

Darbinieku sadalījums pa ZPR SOS iestādēm ir šāds:

- Īslīces SOS bērnu ciematā – 39 (31 – aprūpes personāls, 4 – saimnieciski tehniskais personāls, 4 – administratīvais personāls, t.sk. vadītājs);
- Iecavas SOS mājā – 2 (aprūpes personāls);
- Jelgavas SOS jauniešu mājā – 5 (4 aprūpes personāls un 1 vadītājs).

Visās trīs ZPR SOS iestādēs kopā uz 2016. gada 6.decembri atrodas 72 bērni. Uz vienu bērnu iestādē ir **0,63 darbinieki**, no kuriem aprūpē un rehabilitācijā iesaistītie darbinieki uz vienu bērnu ir **0,51**. Aprūpē un rehabilitācijā iesaistīto darbinieku skaits uz vienu bērnu ir mazs – turklāt mazāks nekā vidēji ZPR (**0,67⁶²**), taču to iespējams skaidrot ar SOS bērnu aprūpes organizācijas specifiku – sociālā aprūpētāja, aukle šajā gadījumā ir kā mamma un atrodas pie bērniem visu diennakti, rūpējoties par visu bērniem nepieciešamo, līdz ar to nav nepieciešams nodarbināt pārāk daudz darbinieku. No vienas puses SOS mammas strādā ar mazām bērnu grupām, tomēr tiek izmantota neliela citu darbinieku iesaiste.

Turpinājumā īsumā raksturota darbinieku izglītība, dzīvesvieta, darba stāžs u.c. raksturojoši rādītāji, balstoties uz veiktās aptaujas rezultātiem. Aptaujā kopskaitā piedalījās **38 no 46 iestādes darbiniekiem, tāpēc tālāk norādītā informācija attiecināma tikai uz aptaujātajām personām:**

- No aptaujātajiem iestādes darbiniekiem, 34 ir no Īslīces SOS bērnu ciemata, trīs no Iecavas SOS jauniešu mājas un seši no Jelgavas SOS jauniešu mājas. No aptaujātajiem darbiniekiem vairākums ir sievietes (33), vīrieši ir pieci. Mazāks vīriešu īpatsvars iestādē ir kopumā raksturīgs visās ZPR bērnu aprūpes iestādēs. SOS gadījumā vīriešu īpatsvars ir nedaudz mazāks (13%) nekā vidēji ZPR (14%).
- Darbinieki ir vecumā no 32 līdz 72 gadiem. Vecumā 32-39 gadi ir deviņi darbinieki, vecumā 40-55 gadi ir 18 darbinieki un vecumā 56-72 gadi ir 11 darbinieki. Darbinieku vidējais vecums ir 49,8 gadi, kas ir lielāks nekā ZPR vidēji. Tas skaidrojams ar to, ka SOS iestādēs darbinieki ir kā mammas, līdz ar to īpaši tiek piedomāts gan pie tā, lai darbinieks būtu pieredzējis, gan pie tā, lai darbinieki vienā SOS ģimenē strādātu ilgstoši – būtu maza darbinieku nomaiņa. Organizācija cenšas rūpēties par darbiniekiem, lai viena SOS mamma varētu uzaudzināt vismaz trīs SOS bērnu paaudzes.
- Pēc deklarētās dzīvesvietas lielākā daļa iestādes darbinieku dzīvo Bauskas novadā (25), kas skaidrojams ar to, ka lielākā daļa darbinieku strādā Īslīces SOS. No citām pašvaldībām, kurās ir deklarēti darbinieki, norādīta Jelgavas pilsēta (2) un Jelgavas novads (3), Iecavas novads (2), Rundāles novads (2) un Rīga, Kuldīgas un Rojas novadi (katrā – pa vienam darbiniekam). 31 gadījumā darbinieku deklarētā dzīvesvieta ir arī viņu faktiskā dzīvesvieta, septiņos gadījumos darbinieki faktiski dzīvo citviet. Šo darbinieku faktiskās dzīvesvietas sešos gadījumos ir Bauskas novads un vienā gadījumā – Rīga.
- Pēc aptaujas datiem, lielākā daļa iestādes darbinieku ir sociālie audzinātāji un aukles (23 darbinieki atzīmējuši šīs profesijas 28 reizes). No citiem aprūpē un bērna rehabilitācijā iesaistīto darbinieku profesijām aptaujā ir atzīmētas tādas, kā sociālie pedagogi (5), sociālie darbinieki (2) un psihologs (1). No saimnieciski tehniskā personāla – saimniecības vadītāji (2), automobiļa vadītāji (2), sētnieks (1), pavārs (1). Minēto profesiju skaits ir lielāks nekā darbinieku skaits, jo SOS mammas pilda dažādus pienākumus. Papildus iestādes sniegtā informācija norāda, ka iestādē ir arī viens apkopējs. Administratīvajā darbā nodarbināti divi vadītāji, grāmatvedis un grāmatveža asistents, sekretārs un lietvedis.

⁶² Šeit un turpmāk – ZPR vidējie rādītāji aprēķināti, ņemot vērā vidējo aprūpē un rehabilitācijā iesaistīto darbinieku skaitu astoņās ZPR bērnu ilgstošās aprūpes iestādēs, balstoties uz iestāžu sniegto informāciju.

Ja salīdzina ar citām ZPR esošajām bērnu aprūpes iestādēm, SOS gadījumā saimnieciski tehniskais personāls veido būtiski mazāku īpatsvaru no visa darbinieku kopskaita (ZPR SOS iestāžu tehnisko darbinieku īpatsvars ir 9% no darbinieku kopskaita, bet ZPR vidējais rādītājs – 21%). Tas skaidrojams ar SOS mammu darba specifiku – aprūpes modelī SOS mamma nodrošina arī bērnu ēdināšanu un telpu uzkopšanu.

- 30 no aptaujātajiem darbiniekiem darbs ZPR SOS iestādē ir vienīgā darbavietā, no tiem četriem darbiniekiem tā ir nepilna slodze. Astoņi darbinieki darbu iestādē apvieno ar darbu citviet, no kuriem septiņi SOS iestādi norāda kā viņu pamata darba vietu un tikai viens – kā papildu darba vietu. Lielākoties šīs personas savā otrā darbavietā ir nodarbinātas pedagoģijas jomā. Salīdzinot ar ZPR iestāžu vidējo rādītāju, tas ir līdzīgs rezultāts – ZPR vidēji darbu iestādē ar darbu citviet savieno 20% aptaujāto darbinieku, bet SOS darbinieki tā norādījuši 21% gadījumu.
- Darbinieku norādītais darba stāža iestādē ir atšķirīgs – līdz vienam gadam iestādē strādā tikai viens darbinieks, no viena līdz pieciem gadiem iestādē strādā 15 darbinieki. Vairāk nekā desmit gadus iestādē strādā deviņi darbinieki. Ilglaicīgākā darba pieredze iestādē ir darbiniekam ar 19 gadu darba stāžu.
- Attiecībā uz izglītību – 22 darbinieki ir ieguvuši augstāko izglītību (no tiem seši – maģistra grādu). Deviņi darbinieki kā augstāko iegūto izglītību norāda profesionālo vidējo izglītību – septiņos gadījumos tie ir aprūpē iesaistītie darbinieki (no tiem divos gadījumos darbinieki pašreiz iegūst papildus izglītību un četros gadījumos darbiniekiem ir papildu kvalifikāciju paaugstinoši apmācību kursi aprūpes jomā – AIRI vecākiem, bērnu aprūpes pamati, sociālā aprūpētāja apmācības). Septiņi darbinieki kā augstāko ir ieguvuši vispārējo vidējo izglītību, no kuriem piecos gadījumos tie ir aprūpē iesaistītie darbinieki (no tiem četriem darbiniekiem ir papildu kvalifikāciju paaugstinoši apmācību kursi aprūpes jomā – AIRI vecākiem, aukles darbs un SOS māšu – asistentu apliecība).

Salīdzinot ar ZPR vidējo rādītāju par augstākās izglītības ieguvēju īpatsvaru aptaujāto darbinieku vidū, SOS darbinieku izglītības līmenis ir augstāks – 58%, salīdzinot ar 54% vid. ZPR.

- 34 iestādes darbinieki papildus iegūtajai izglītībai ir izgājuši kādus kvalifikāciju paaugstinošus kursus. No aprūpē un rehabilitācijā nodarbinātajiem darbiniekiem papildus profesionālās pilnveides apmācības ir izgājuši visi 23 darbinieki. Biežākās apmācību tēmas ir “AIRI vecākiem” un “AIRI seksuālā vardarbība”, bērnu tiesību aizsardzības un sociālā aprūpētāja apmācības. Salīdzinot ar ZPR vidējo rādītāju par aptaujāto aprūpes un rehabilitācijas darbinieku īpatsvaru, kas izgājuši papildus kursus vai apmācības, SOS aptaujātie darbinieki ir vienīgie, kas sasnieguši 100% rādītāju (ZPR kopumā 81%).

Kopumā ZPR SOS iestāžu personāla atšķirības iezīmes ir darba pienākumu sadalījums – SOS mammu darba specifika krietni samazina saimnieciski tehniskā personāla īpatsvaru un apmācības izgājušo darbinieku īpatsvars aptaujāto vidū sasniedz 100%. Secināms, ka ģimeniskai videi pietuvināta modeļa attīstībā ne vienmēr nepieciešams liels aprūpē iesaistītā personāla īpatsvars, tomēr jāņem vērā, ka SOS ģimenes vairāk līdzinās specializētām audžuģimenēm, nevis ģimeniskai videi pietuvināta ilgstošās aprūpes pakalpojuma sniedzējam.

2.3. SOS iestādēs esošie bērni un to skaita izmaiņas

Šajā nodaļā raksturoti ZPR SOS iestādēs esošie bērni pēc to dzimuma, vecuma, tautības, reliģiskās piederības. Nodaļā sniegta informācija par bērnu izglītību, uzturēšanās ilgumu ZPR SOS iestādē, deklarēto adresi, dzīvi pirms nonākšanas ārpusģimenes aprūpē, kā arī sociālajām saitēm ar ģimeni un bērnu skaita izmaiņām iestādēs.

ZPR SOS iestādēs kopā uz 2016. gada 6. decembri ir reģistrēti 73 bērni – 39 zēni un 34 meitenes, no kurām viena meitene atrodas adopcijas procesā. Turpmāk tiks raksturoti **72 bērni**, kas iestādēs atrodas faktiski. Tā kā ZPR SOS iestādes sniedz ģimeniskai videi pietuvinātu ārpusģimenes sociālās aprūpes pakalpojumu, bērni dzīvo atsevišķās mājās, jauktās vecuma grupās – lielākoties kopā brāļi un māsas. ZPR SOS iestāžu bērni ir vecumā no diviem līdz 17 gadiem. 14 bērni ir vecumā līdz sešiem gadiem, 27 bērni ir vecumā septiņi līdz 11 gadi un 31 bērns ir vecumā 12-17 gadi. Detalizēta informāciju skatāma 4. tabulā.

Bērnu skaits	
Dzimums	
<i>Sieviete</i>	33
<i>Vīrietis</i>	39
Vecums	
<i>0-11 mēneši</i>	-
<i>1-3 gadi</i>	4
<i>4-6 gadi</i>	10
<i>7-11 gadi</i>	27
<i>12-17 gadi</i>	31
Tautība	
<i>Latviešu tautības</i>	60
<i>Krievu tautības</i>	10
<i>Baltkrievu tautības</i>	2
Izglītība	
<i>Bērns līdz 4 gadu vecumam, neapmeklē pirmsskolas izglītības iestādi</i>	-
<i>Vispārējās izglītības programma</i>	42
<i>t.sk. apgūst profesiju</i>	6
<i>Speciālās izglītības programma</i>	30
<i>t.sk. mācās internātskolā</i>	2
Bērnu uzturēšanās ilgums ZPR SOS iestādē	
<i>līdz 3 mēnešiem</i>	6
<i>4-11 mēneši</i>	10
<i>1-2 gadi</i>	17
<i>3-4 gadi</i>	18
<i>5 gadi un vairāk</i>	21
Invaliditāte	
<i>Ir</i>	5
<i>Nav</i>	67
Kopā	72

Tabula 4. ZPR SOS iestāžu bērnus raksturojošie rādītāji.

Bērnu sadalījums pa SOS iestādēm ir šāds: 54 bērni dzīvo Īslīces SOS bērnu ciematā, deviņi bērni dzīvo Iecavas SOS mājā un deviņi bērni dzīvo Jelgavas SOS jauniešu mājā. No visiem bērniem 60 ir latviešu tautības, desmit ir krievu tautības un divi – baltkrievu tautības. Bērniem nav noteiktas reliģiskās piederības.

Pašvaldības, kurās ir deklarēti ZPR SOS iestādēs esošie bērni, ir Rīga, Liepāja Daugavpils, Jēkabpils, Valmiera un Babītes, Bauskas, Dundagas, Inčukalna, Gulbenes, Kārsavas, Kuldīgas, Limbažu, Ogres, Olaines, Saulkrastu, Siguldas, Vaiņodes, Vecumnieku novadi. (skatīt 5.tabulu).

Pašvaldība	Bērnu skaits
Rīga	22
Liepāja	7
Olaines novads	5
Inčukalna novads	4
Ogres novads	4
Kuldīgas novads	4
Daugavpils	3
Bauskas novads	3
Babītes novads	3
Jēkabpils	2
Gulbenes novads	2
Dundagas novads	2
Saulkrastu novads	2
Vaiņodes novads	2
Siguldas novads	2
Valmiera	2
Kārsavas novads	1
Limbažu novads	1

Tabula 5. ZPR SOS iestādēs esošo bērnu sadalījums pēc piederības pašvaldībām.

Liela daļa bērnu ZPR SOS iestādēs ir ievietoti gan pēc uzturēšanās krīzes centros dažādos Latvijas novados (“Māras centrs” Rīgā, “Centrs Valdardze” Valmierā, “Laipas” Ogres novadā, “Talsu novada krīžu centrs”, „Allažu bērnu un ģimenes atbalsta centrs”, Ģimenes atbalsta centrs Jēkabpilī, Sociālo pakalpojuma centrs „Mercendarbe” Baldones novadā, Dobeles Sociālo pakalpojumu centrs), gan pēc uzturēšanās ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas centros (Rīgas pašvaldības Bērnu un jauniešu centra struktūrvienības „Ziemeļi” un „Marsa gatve”, Jelgavas bērnu sociālās aprūpes centrs, Bērnu bāreņu aprūpes centrs „Kalkūni”). Daļa bērnu ZPR SOS iestādē ir nonākuši uzreiz pēc izņemšanas no ģimenes, bet desmit bērni pirms nonākšanas ZPR SOS iestādē ir bijuši audžuģimenē vai aizbildnībā.

Iemesli bērnu nonākšanai ZPR SOS iestādē galvenokārt ir pārmērīga alkohola vai psihotropo vielu lietošana ģimenē, fiziska un emocionāla vardarbība pret bērnu un bērna pamešana novārtā t.sk. bērna atstāšana veselībai un dzīvībai bīstamos apstākļos, nenodrošinot bērnam medicīnisko aprūpi un pamatvajadzību apmierināšanu. Iemesli bērnu nonākšanai ZPR SOS iestādē ir arī vecāku nestabilais emocionālais stāvoklis, mātes lūgums ievietot bērnu ilgstošas aprūpes iestādē, jo pati atrodas ārpus Latvijas, kā arī vecāku nāve.

Sešiem bērniem vecāki ir miruši, savukārt pārējiem kontakts ir ar vecākiem ir minimāls - lielā daļā gadījumu kontakts ar vecākiem ir vienpusējs, no bērna puses, vai kontakta nav nemaz, kas samazina iespēju atgriezties ģimenē pie bioloģiskajiem vecākiem. Ar brāļiem un māsām, ja tādi ir, kontakts lielākoties ir ciešs, abpusējs, turklāt nereti vairāki vienu vecāku bērni uzturas ZPR SOS iestādē, kas bērniem dod iespēju augt kopā. Ir bērni, kuriem ir kontakts arī ar citiem radniekiem, piemēram, vecvecākiem vai tantēm, tēvočiem.

Pirmsskolas izglītības programmu apgūst 16 bērni, no kuriem 12 bērni mācās speciālajā pirmsskolas izglītības iestādē, kurā bērna audzināšana notiek pēc individuāla plāna un vide tiek pielāgota bērna vajadzībām. Vispārējā pirmsskolas, pamata vai vidējās izglītības iestādē izglītību apgūst 42 bērni, t.sk. seši jaunieši apgūst arī profesiju. Speciālās izglītības programmās mācās 30 bērni, no kuriem puse bērnu ar mācīšanās un valodas traucējumiem mācās vispārīzglītojošā skolā, kurā bērni, lai gan apgūst speciālo programmu, mācās kopā ar bērniem no vispārīzglītojoša virziena programmas. Mācības vispārējās izglītības iestādē veicina bērnu integrēšanos sabiedrībā, jo, ikdienu pavadot ārpus aprūpes centra vai citas institūcijas telpām kopā ar bērniem no citām ģimenēm, viņi attīsta sociālās prasmes, kuru trūkums nereti ir iemesls tam, ka bērns un audžuģimene nespēj atrast kopīgu valodu.

Pieciem ZPR SOS iestādēs dzīvojošajiem bērniem ir piešķirta invaliditāte, trīs no viņiem apgūst programmu vispārīzglītojošā skolā, bet divi apgūst speciālo izglītības programmu.

Bērnu skaita izmaiņas ZPR SOS iestādēs

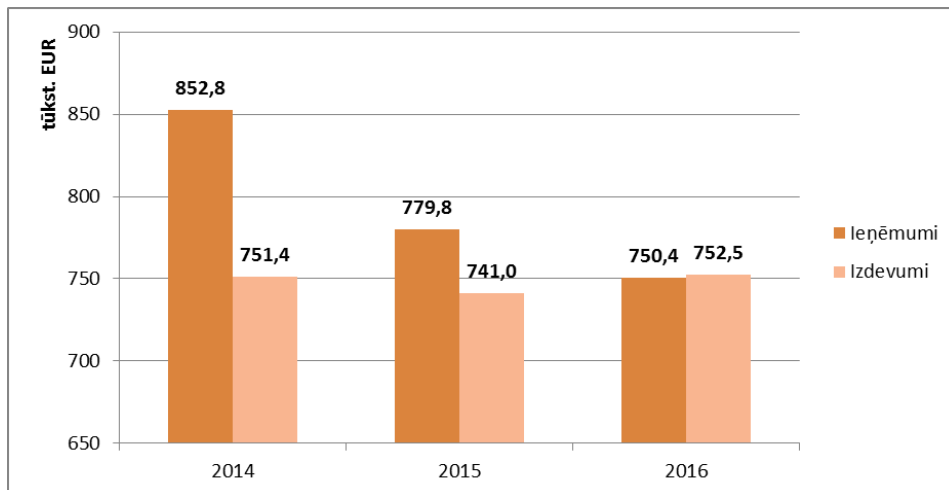
Pēc iestādes sniegtās informācijas, pēdējo trīs gadu laikā Īslīces SOS bērnu ciematā un Iecavas SOS mājā kopā vienlaicīgi uzturas ap 70 bērniem; uzņemti 32 bērni, izstājušies 34 bērni. Vidējais bērnu uzturēšanās ilgums iestādē ir seši gadi. Jelgavas SOS jauniešu mājā pēdējo trīs gadu laikā uzņemti 19 jaunieši, bet izstājušies – 21. Visi jaunieši, kas izstājušies no mājas, ir uzsākuši patstāvīgu dzīvi. Vidējais jauniešu uzturēšanās ilgums jauniešu mājā ir trīs gadi.

3. ZPR SOS iestāžu budžets

Šajā sadaļā sniegta informācija par ZPR SOS iestāžu budžetu periodā no 2014. gada līdz 2016. gadam, norādot ieņēmumu un izdevumu apjomu, tā dinamiku pa gadiem un struktūru sadalījumā pa lielākajām tāmes pozīcijām. Informācija sniegta, pamatojoties uz ZPR SOS iestāžu vadības sniegtajiem datiem un budžeta izpildes tāmēm. Turpinājumā sniegta informācija divās daļās - par Īslīces SOS bērnu ciematu, kas finansiāli iekļauj arī Iecavas SOS māju, un Jelgavas SOS jauniešu māju (turpmāk – jauniešu māja).

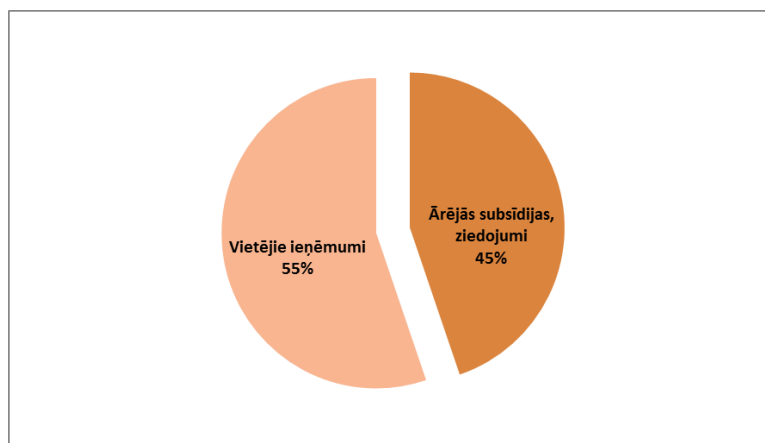
3.1. Īslīces SOS bērnu ciemata un Iecavas SOS mājas budžets

2016. gadā ieņēmumi bija 750 353 EUR, un laikā no 2014.gada līdz 2016.gadam ieņēmumi samazinājušies par 12%. Savukārt izdevumi 2016. gadā bija 752 466 EUR, un šajā pašā laika periodā tie faktiski nav mainījušies (neliels pieaugums – par 0,1%). Ieņēmumu samazinājuma iemesls galvenokārt ir ārējo subsīdiju un ziedojumu samazinājums 2016. gadā, kā arī pašvaldību dotāciju samazinājums.

Attēls 13. Budžeta ieņēmumu un izdevumu dinamika 2014.-2016.gadā, tūkst. EUR.

Iestāžu **budžeta ieņēmumus** 2015. gadā veido ārējās subsīdijas un ziedojumi, un vietējie ieņēmumi (skatīt 14. attēlu).

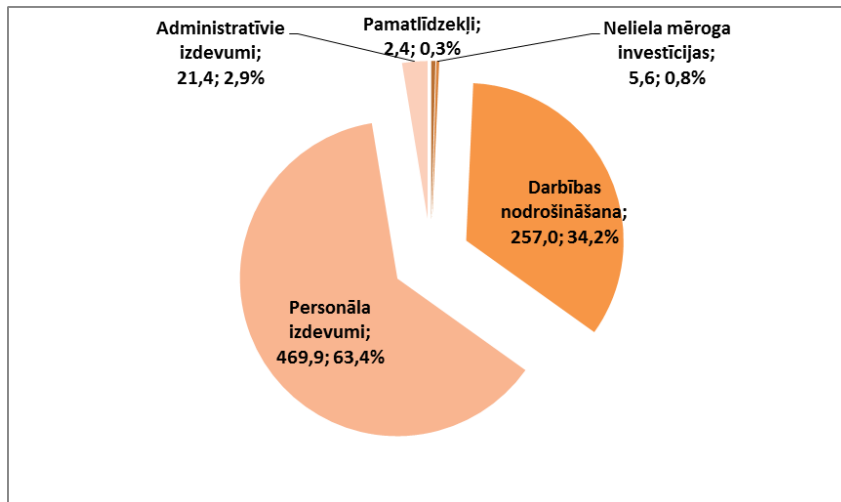
Attēls 14. Budžeta ieņēmumu struktūra 2016.gadā, %.

Vietējiem ieņēmumiem ir nedaudz lielāks īpatsvars (55%). Vietējos ieņēmumus Ciemats saņem no privātajiem avotiem (ziedojumiem, 3%) un publiskajiem avotiem (pašvaldības dotācijas, 97%). 6. tabulā attēloti ieņēmumi un to izmaiņas pēdējo trīs gadu laikā.

Gads	2014	2015	2016
Ieņēmumi	852 813	779 759	750 353
Ārējās subsīdijas, ziedojumi	433 510	432 872	335 986
Vietējie ieņēmumi	419 303	346 887	414 367
<i>t.sk. Privātie avoti (ziedojumi)</i>	<i>11 979</i>	<i>8 350</i>	<i>12 918</i>
<i>t.sk. Publiskie avoti (pašvaldību dotācijas)</i>	<i>406 174</i>	<i>338 162</i>	<i>399 947</i>
<i>t.sk. Citi vietējie ieņēmumi</i>	<i>1 150</i>	<i>375</i>	<i>1 502</i>

Tabula 6. Bērnu ciemata ieņēmumu struktūra un dinamika 2014.-2016. gadā, EUR.

Budžeta **izdevumus** veido personāla izdevumi (63%), izdevumi darbības nodrošināšanai, (34%) administratīvie izdevumi, pamatlīdzekļi un neliela mēroga investīcijas.

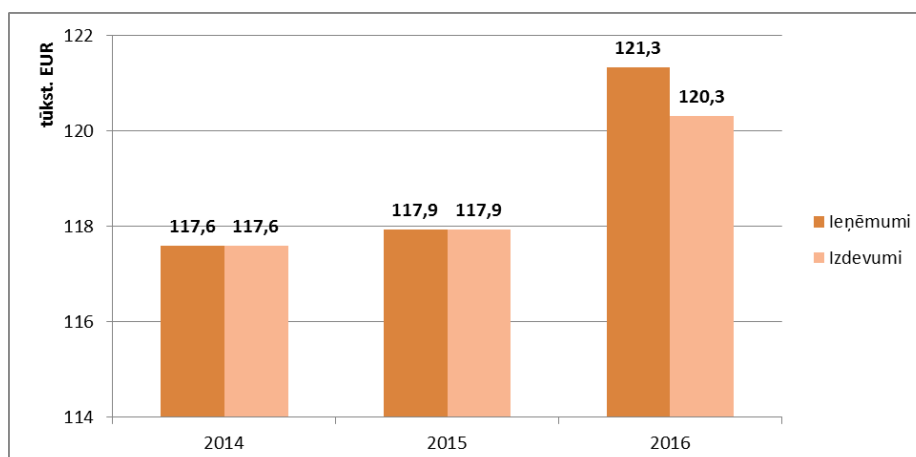

Attēls 15. Ciemata budžeta izdevumu struktūra 2016.gadā, tūkst. EUR un %.

SOS darbības nodrošināšanai lielāko izdevumu apjomu veido tādas pozīcijas kā uzturēšana un remonts (kas 2016. gadā bija 13 771 EUR apmērā jeb 5% no darbības izdevumiem), izdevumi sabiedriskajiem pakalpojumiem (34 865 EUR jeb 14%) un ģimenes budžets (163 600 jeb 64%). Ģimenes budžetā tiek ietverti izdevumi par ēdienu, uzkopšanas materiāliem, apģērbu, skolas izdevumiem, kabatas naudu u.c.

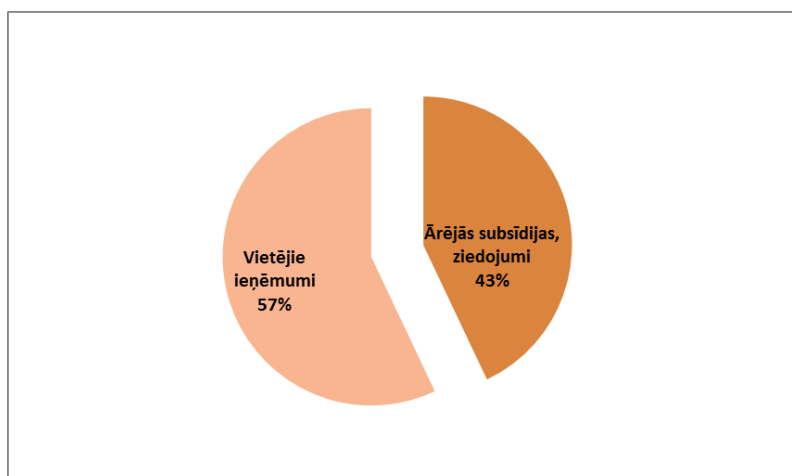
3.2. Jelgavas SOS jauniešu māja

2016. gadā jauniešu mājas ieņēmumi bija 121 320 EUR, un laikā no 2014. līdz 2016. gadam ieņēmumi palielinājušies par 3,2%. Ievērojami pieaudzis vietējo ieņēmumu apjoms (īpaši pašvaldību dotācijas). Izdevumi, kuri 2016. gadā bija 120 295 EUR, šajā pašā laika periodā pieauguši par 2%.

Attēls 16. Jelgavas SOS jauniešu mājas budžeta ieņēmumu un izdevumu dinamika 2014.-2016. gadā, tūkst. EUR.

Jelgavas SOS Jauniešu mājas **budžeta ieņēmumus** 2016. gadā veido ārējās subsīdijas un ziedojumi un vietējie ieņēmumi (skatīt 17. attēlu).

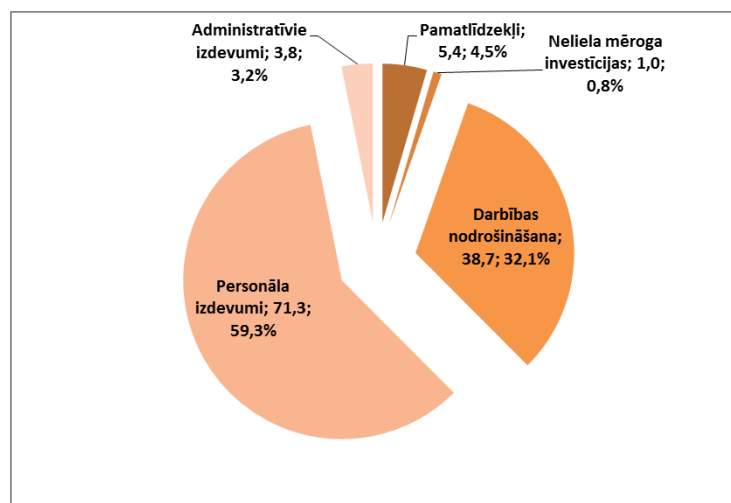
Attēls 17. Jelgavas SOS jauniešu mājas budžeta ieņēmumu struktūra 2016. gadā, %.

2016. gadā lielāks īpatsvars ir vietējiem ieņēmumiem (57%) un, salīdzinot ar 2014. gadu, šī finansējuma apmērs ir pieaudzis par 138%, kamēr ārējās subsīdijas ir samazinājušās par 41%. Vietējo finansējumu jauniešu māja saņem no privātajiem avotiem (ziedojumiem, 3%) un publiskajiem avotiem (pašvaldības dotācijas, 97%). 7. tabulā attēloti jauniešu mājas ieņēmumi un to izmaiņas pēdējo trīs gadu laikā.

Gads	2014	2015	2016
Ieņēmumi	117 578	117 923	121 320
Ārvalstu finansējums	88 518	59 829	52 120
Vietējais finansējums	29 060	58 094	69 200
<i>t.sk. Privātie avoti (ziedojumi)</i>	<i>3 438</i>	<i>721</i>	<i>2 030</i>
<i>t.sk. Publiskie avoti (pašvaldības dotācija)</i>	<i>25 622</i>	<i>57 373</i>	<i>67 170</i>

Tabula 7. Jelgavas SOS jauniešu mājas ieņēmumu struktūra un dinamika 2014.-2016.gadā, EUR.

Jauniešu mājas budžeta **izdevumus** veido personāla izdevumi (59%), izdevumi darbības nodrošināšanai (39%), pamatlīdzekļi, administratīvie izdevumi un neliela mēroga investīcijas.

Attēls 18. Jelgavas SOS jauniešu mājas budžeta izdevumu struktūra 2016.gadā, tūkst. EUR un %.

Jelgavas SOS jauniešu mājas darbības nodrošināšanai lielāko izdevumu apjomu veido tādas pozīcijas, kā uzturēšana un remonts (kas 2016. gadā bija 1 022 EUR jeb 3% no darbības izdevumiem), izdevumi sabiedriskajiem pakalpojumiem (5 242 EUR jeb 14%) un ģimenes budžets (25 179 jeb 65%). Ģimenes budžetā tiek ietverti izdevumi par ēdienu, uzkopšanas materiāliem, apģērbiem, skolas izdevumiem, kabatas naudu u.c.

4. SOS iestāžu attīstības ieceres

Ņemot vērā, ka uz ZPR SOS iestādēm reorganizācija neattiecas, plānošanas semināru laikā pārrunāta plānotā Īslīces SOS bērnu ciemata, Iecavas SOS mājas un Jelgavas SOS jauniešu mājas iespējamā un plānotā attīstība, kā arī identificētas iestāžu rekomendācijas reorganizācijas un bērnu aprūpes turpmākai īstenošanai. Galvenie rezultāti raksturoti turpinājumā.

Attīstības ieceres

Tā kā SOS iestādes darbojas pēc sabiedrībā balstītiem un ģimeniskai videi pietuvinātiem principiem, Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija nav plānojusi veikt būtiskas izmaiņas savā darbībā. Jau šobrīd tiek veikta bērnu interešu aizstāvība un darbs ar ģimenēm, kā arī jauniešu atbalstīšana patstāvīgas dzīves uzsākšanā. Šajā jomā iespējams arī attīstīties nākotnē. Liela pievienotā vērtība būtu atbalsta sniegšanai bērniem un jauniešiem ar garīga rakstura traucējumiem.

Latvijas SOS bērnu ciematu asociācija vēlas piesaistīt ģimenes ārpus SOS ciematiem – veidot speciālās audžuģimenes, kas darbotos vai nu pašu, vai SOS īpašumā un sadarbotos ar asociāciju. Šādas ģimenes saņemtu naudu par bērnu aprūpi un varētu veltīt pietiekami daudz uzmanības bērniem, kuriem bieži ir psiholoģiskās traumas un nepieciešamas īpašas rūpes. Piesaistot profesionālās audžuģimenes ārpus ciemata, iespējams tās atbalstīt materiāli, informatīvi un ar rehabilitācijas personāla resursiem, tādējādi nodrošinot tādu pašu atbalstu kā ciematu ģimenēm. Ja ģimenei jau ir pieejams īpašums, kur izmitināt bērnus, aprūpes modeli iespējams īstenot tur, bet ja tāda nav, asociācija var piedāvāt savu īpašumu. Tādā veidā ievērojami tiktu palielināts potenciālo audžuģimeņu skaits, kas ir viens no labākajiem risinājumiem bērniem, kuri palikuši bez vecāku gādības.

Vēl viens no iespējamajiem nākotnes attīstības scenārijiem ir Īslīces SOS bērnu ciemata iespējamā sadarbība ar Bauskas novada pašvaldību (pakalpojuma pārdošana pašvaldībai), palīdzot bērnu aprūpei sagatavot novada potenciālās audžuģimenes darbam ar bērniem. Kopīgi ar pašvaldību iespējams veidot atbalsta sistēmu, lai veiktu audžuģimeņu atlasīšanu, apmācības, kā arī nodrošinātu tām atbalstu. Pašvaldībai nepieciešams atbalsts šajā jomā, jo pašreizējais audžuģimeņu izvērtēšanas mehānisms ir virspusējs. Audžuģimeņu skaita palielināšana ir viens no deinstitutionalizācijas mērķiem.

Darbinieku profesionālās pilnveides plāni

Kā minēts iepriekšējās nodaļās, Īslīces SOS bērnu ciemats katru gadu veic pārrunas ar katru darbinieku, to ietvaros apzinot nākotnē neieciešamo apmācību tēmas darbinieku tālākai attīstībai. Tikšanās laikā ar SOS tika nosauktas apmācību tēmas, kas varētu būt nozīmīgas un nepieciešamas nākotnē:

- Bērni ar traumatiskām pieredzēm – kā psiholoģiskās traumas ietekmē bērna pašsajūtu un uzvedību;
- Agrīnās piesaistes nozīme, tās ietekme uz bērna uzvedību;
- Bērnu tiesību pamatprincipi (Centra “Dardedze” piedāvātais medelis);
- Pozitīvas disciplinēšanas metodes;
- Bērnu motivēšanas iespējas mācībām, u.c.

Savukārt apmācību tēmas, kas jau ietvertas Latvijas SOS bērnu ciematu asociācijas plānos attiecībā uz darbinieku apmācībām, ietver dažādas tēmas, kas saistītas ar bērna emocionālo stāvokļu uzlabošanu, uzvedības izpratni un citas tēmas bērnu attīstībai un efektīvākai bērna un aptupētāja sadarbībai. Turpinājumā uzskaitītas šīs apmācību tēmas:

- agrīnās piesaistes nozīme un tās pārrāvuma ietekme uz bērna uzvedību;
- bērna traumatiskā pieredze un tās ietekme uz bērna pašsajūtu un uzvedību;
- pusaudžu emocionālā attīstība un uzvedība (ar mērķi palīdzēt bērniem izprast emocijas, īpaši dusmas, lai palīdzētu bērnam tās kontrolēt);
- bērnu tiesību pamatprincipi;
- pozitīvās disciplinēšanas metodes;
- dažāda vecuma grupu audzināšanas metodes;
- bērnu motivēšana mācībām;
- kā atpazīt paškaitējošo bērnu destruktīvo rīcību un kā rīkoties šādā situācijā.

Kopumā plānots, ka Īslīces SOS bērnu ciemata, Iecavas SOS mājas un Jelgavas SOS jauniešu mājas attīstība noritēs kā līdz šim, tomēr vēlāmā paplašināšanās būtu aizvien lielāka atbalsta sniegšana ģimenēm ārpus Ciemata, palīdzot attīstīt SOS ģimenes, kuras ir saistītas ar Asociāciju, tomēr nav apvienotas ciemā. Iespējama arī sadarbība ar Bauskas novada pašvaldību, palīdzot audžuģimeņu attīstībā.

Rekomendācijas sabiedrībā balstītu un ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu attīstībai

Sanāksmē, kurā piedalījās gan Latvijas SOS bērnu ciematu asociācijas, gan Bauskas novada pašvaldības pārstāvji, laikā tika izteiktas vairākas idejas, kādi ir veiksmīgas sabiedrībā balstītu pakalpojumu attīstības priekšnosacījumi. Galvenās idejas raksturotas turpinājumā.

- 1) Lai deinstitutionalizācija noritētu veiksmīgi, jāņem vērā, ka pirmkārt jā rūpējas par to, lai bērni aprūpes iestādēs nenonāktu. Viena no alternatīvām bērnu ilgstošās aprūpes iestādēm ir **specializēto audžuģimeņu** veidošana. Speciālās audžuģimenes ir īpaši apmācītas audžuģimenes, kuras saņem gan finansiālu, gan informatīvu atbalstu un ir apmācītās bērnu aprūpē. Lai gan Latvijā ir pierasts taupīt resursus, jāatceras, ka finansējuma palielināšana audžuģimenēm nav zaudējums ekonomikā, bet gan īstermiņa, gan ilgtermiņa ieguldījums sabiedrībā un ekonomikā. Šobrīd pašvaldības maksā par bērnu ārpusģimenes aprūpi iestādēs, bet, novirzot šo naudu audžuģimeņu atbalstam, būtu iespējams daudz vairāk bērnu ievietot audžuģimenēs, nodrošinot bērna attīstībai piemērotu vidi.

Kā minēts iepriekšējā nodaļā, veidojot specializētās audžuģimenes, iespējams veidot trīspusēju sadarbību starp audžuģimeni, pašvaldību un atbalsta institūciju, kā piemēram, SOS organizāciju. Komunikāciju ar bāriņtiesu un citām institūcijām varētu veikt trešā puse, tādējādi audžuģimenēm tiktu samazināts administratīvais slogs un vairāk uzmanības tiktu veltīts tieši bērniem.

- 2) Jādomā kā **atbalstīt bērnus, kuri pēc dzīves ārpusģimenes aprūpes iestādē nonāk patstāvīgā dzīvē**. Pēc likuma pašvaldībai pēc bērna pilngadības sasniegšanas (vai ilgāk, ja bērns mācās) vairs nav jāsniedz atbalsts, tomēr tas ir ļoti svarīgs posms pusaudža dzīvē, it īpaši tāpēc, ka bērni

ārpusģimenes aprūpes institūcijās netiek pilnvērtīgi sagatavoti patstāvīgai dzīvei. Ģimenē jauniešiem, kurš sasniedzis pilngadību, parasti tiek nodrošināts finansiāls un/vai emocionāls atbalsts, un tāda paša veida atbalsts būtu nepieciešams arī ārpusģimenes aprūpē uzaugušiem bērniem.

- 3) **Jāpiesaista pietiekami daudz līdzekļu ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu sniegšanai**, jo, sadalot bērnus mazākās grupās, izmaksas ir lielākas.
- 4) **Jāattīsta atbalsta pakalpojumi bērniem ar uzvedības traucējumiem** – to pašreiz trūkst. Parasti bērniem, kuriem ir uzvedības traucējumi, ir nepieciešams specializēts atbalsts.
- 5) Jāattīsta rehabilitācijas un **atbalsta pakalpojumi** bērniem, kuri cietuši no seksuālās vardarbības. Arī šiem bērniem **nepieciešama specializēta aprūpe**, jo viņi ir psiholoģiski traumēti.
- 6) Lai nodrošinātu **vienādas tiesības visiem bērniem**, nepieciešams apmaksāt ārpusģimenes aprūpi visiem bērniem vienlīdzīgi no pašvaldību izlīdzināšanas fonda. Tas pats – **atbalstam patstāvīgas dzīves uzsākšanai**. Par šīm aprūpes formām **valstij** būtu jāmaksā vienāda summa visiem. Tas pats attiecas arī uz finansiālu atbalstu profesionālajām audžuģimenēm.

Pielikums

Sociālo pakalpojumu infrastruktūras attīstībai un sociālo pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai ES investīciju fondu plānošanas periodā no 2014. līdz 2020. gadam ETS programmu ietvaros plānoti vairāki pasākumi un finansējuma avoti, kas aprakstīti turpmāk.

1. finansējuma avots sociālo pakalpojumu infrastruktūras attīstībai – ES strukturālo un investīciju fondu mērķis „Eiropas teritoriālā sadarbība” 2014.-2020. gadam (turpmāk – ETS): Latvijas – Lietuvas pārrobežu sadarbības programma (LV-LT)⁶³

Programmas teritorija:

- Latvija: Kurzeme, Zemgale, Latgale;
- Lietuva: Klaipēdas, Telšu, Šauļu, Panevėžas, Utenas un Kauņas apriņķi.

Programmas finansējuma saņēmēji:

- Nacionālā, reģionālā un vietējā līmeņa iestādes, to izveidotās institūcijas;
- Plānošanas reģioni un to izveidotās iestādes;
- **Nevalstiskās organizācijas;**
- Sabiedriskajām līdzvērtīgas organizācijas.

Programmas mērķis ir sekmēt Programmas reģionu ilgtspējīgu sociālekonomisko attīstību, palīdzot tos padarīt konkurētspējīgākus un pievilcīgākus dzīvošanai, uzņēmējdarbībai un tūrismam.

Sociālo pakalpojumu un infrastruktūras attīstībai atbilstošais tematiskais mērķis: „Sociālās iekļaušanas veicināšana, cīņa pret nabadzību un jebkādu diskrimināciju” – paredzēts **uzlabot sociālo infrastruktūru un pakalpojumus** sociālās integrācijas sekmēšanai, kā arī uzlabot dzīves apstākļus mazāk attīstītajās kopienās un teritorijās. Specifiskais mērķis ir uzlabot sociālo pakalpojumu pieejamību un efektivitāti.⁶⁴

Kopējais plānotais finansējums	6,7 milj. EUR
Maksimālais finansējums vienam projektam	800 000 EUR
Atbalsta intensitāte	85% apmērā no attiecināmajiem izdevumiem
Nākamais projektu uzsaukums	indikatīvi – 2017. gada marts

Tabula 8. Informācija par LV-LT programmas finansējuma apjomu un projektu īstenošanu.

Indikatīvās atbalstāmās aktivitātes (infrastruktūras attīstībai) ir infrastruktūras un aprīkojuma attīstība, kas nepieciešami sociālo pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai.

⁶³VARAM (2017). Latvijas - Lietuvas pārrobežu sadarbības programma 2014.-2020. gadam http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/ets_1420/latvijas_lietuvas_parrobezu_sadarbibas_programma/?doc=18274 un European Regional Development Fund (2017). Interreg Latvija-Lietuva. About the programme <http://latlit.eu/> (skatīts 23.01.2017.)

⁶⁴ European Regional Development Fund (2017). Interreg Latvija-Lietuva. 3.1. To improve accessibility and efficiency of social services <http://latlit.eu/3-1-to-improve-accessibility-and-efficiency-of-social-services/> (skatīts 23.01.2017.)

2.finansējuma avots sociālo pakalpojumu infrastruktūras attīstībai – ES strukturālo un investīciju fondu mērķis „Eiropas teritoriālā sadarbība” 2014.-2020.gadam (ETS): Latvijas-Lietuvas-Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programma (LV-LT-BY)

Programmas teritorija:

- Latvija: Latgale kā pamatteritorija, Zemgale kā piekļaujošā teritorija;
- Lietuvā: Utenas apriņķis un Viļņas apriņķis, Alītas apriņķis kā pamatteritorija, Panevėžas apriņķis un Kauņas apriņķis kā piekļaujošā teritorija;
- Baltkrievija: Grodņas apgabals un Vitebskas apgabals kā pamatteritorija, Minskas apgabals, Mogiļevas apgabals un Minska kā piekļaujošā teritorija.

Programmas finansējuma saņēmēji:

- Valsts budžeta iestādes (piemēram, nozaru ministrijas, aģentūras);
- No valsts budžeta daļēji finansētas atvasinātās publiskās personas un to izveidotās iestādes (piemēram, plānošanas reģioni, izglītības iestādes, zinātniskās institūcijas);
- Pašvaldības un to izveidotās iestādes;
- Pašvaldību un valsts kapitālsabiedrības;
- Biedrības un nodibinājumi.

Programmas mērķis ir stiprināt attiecības, paaugstināt kapacitāti un dalīties pieredzē starp cilvēkiem un organizācijām no Latvijas, Lietuvas un Baltkrievijas, īstenojot kopīgus projektus ar mērķi paaugstināt vispārējo dzīves kvalitāti pierobežas reģionos.

Sociālo pakalpojumu un infrastruktūras attīstībai atbilstošais tematiskais virziens: Sociālās iekļaušanas veicināšana un cīņa pret nabadzību: **pieejas sabiedriskajiem pakalpojumiem uzlabošana mazaizsargātajām sociālajām grupām**; nodarbinātības stimulēšana, veicinot uzņēmējdarbību un inovācijas. Specifiskais mērķis ir pieejas sabiedriskajiem pakalpojumiem uzlabošana mazaizsargātajām sociālajām grupām.

Kopējais plānotais finansējums	18,15 milj. EUR
Maksimālais finansējums vienam projektam	100 000 - 1 500 000 EUR
Atbalsta intensitāte	90% apmērā no kopējām attiecināmajām izmaksām
Nākamais projektu uzsaukums	indikatīvi - 2018.gada sākums

Tabula 9. Informācija par LV-LT programmas finansējuma apjomu un projektu īstenošanu.

Indikatīvās atbalstāmās aktivitātes (infrastruktūras attīstībai) ir sekojošas:

- Inovatīvu risinājumu ieviešana (t.sk. tehnoloģisku), lai nodrošinātu sociālos un citus pakalpojumus mazaizsargātajām grupām;
- Nepieciešamā aprīkojuma iegāde, lai nodrošinātu sociālos un citus pakalpojumus mazaizsargātajām grupām;
- Nelielas (small-scale) infrastruktūras attīstība, lai nodrošinātu sociālos un citus pakalpojumus mazaizsargātajām grupām.

3.finansējuma avots sociālo pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai: ETS programmas

Atbalsts sociālo pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai, kā arī sociālo pakalpojumu sniedzēju kapacitātes palielināšanai pieejams Latvijas-Lietuvas un Latvijas-Lietuvas-Baltkrievijas programmu ietvaros.

Latvijas-Lietuvas programmas indikatīvās atbalstāmās aktivitātes:

- Vajadzību un iespējamo risinājumu identificēšana, kas ietver pārrobežu sadarbību;
- Tīklošanās (networking) starp sociālo pakalpojumu sniedzējiem un iesaistītajām pusēm – pieredzes apmaiņai un labo prakšu identificēšanai;
- Sociālo pakalpojumu sniedzēju personāla kompetences paaugstināšana;
- Inovatīvu pakalpojumu / risinājumu kvalitātes un dažādības uzlabošana;
- Informatīvas kampaņas, lai palielinātu izpratni par pieejamajiem sociālajiem pakalpojumiem ievainojamām grupām;
- Cilvēku, kas pakļauti sociālās izstumšanas riskam, integrācija darba tirgū / izglītības aktivitātēs / sociālajā dzīvē.

Latvijas-Lietuvas-Baltkrievijas programmas indikatīvās atbalstāmās aktivitātes:

- Sociālo pakalpojumu attīstība un nodrošināšana mazaizsargātajām sociālajām grupām;
- Reģionālu / lokālu programmu attīstība, lai iedrošinātu jaunus / netradicionālus dalībniekus iesaistīties sociālo un citu pakalpojumu sniegšanā mazaizsargātām grupām;
- Veselīga dzīvesveida veicināšana;
- Kapacitātes paaugstināšana un labo prakšu apmaiņa.